

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Petteri Grönthal
Mika Stirkinen

Varallisuudenhoito elinkaaren aikana

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tradenomi

Laskentatoimi ja rahoitus

Opinnäytetyö

Marraskuu 2020

Tekijät Otsikko	Petteri Grönthal & Mika Stirkkinen Varallisuudenhoito elinkaaren aikana
Sivumäärä Aika	44 sivua + 1 liite Marraskuu 2020
Tutkinto	Tradenomi
Tutkinto-ohjelma	Liiketalous
Suuntautumisvaihtoehto	Laskentatoimi ja rahoitus
Ohjaaja	Lehtori Elisabeth Schauman
<p>Työn tarkoituksena oli selvittää suomalaisten varallisuuden tilaa ja taloudellista käyttäytymistä eri elämänvaiheissa. Varallisuuden tilaa tutkittiin säästämisen, sijoittamisen, omistamisen ja velkaantumisen kautta. Eri elämänvaiheiden vaikutusta taloudelliseen käyttäytymiseen tutkittiin asenteiden, mielipiteiden ja käyttäytymismallien kautta.</p> <p>Työ oli tutkimustyyppinen opinnäytetyö, jonka tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista, puolistrukturoitua haastattelua. Haastattelun avulla haastateltiin 20 eri elämäntilanteessa olevaa yksityishenkilöä. Teoreettinen viitekehys rakennettiin kaksivaiheiseksi. Ensimmäisissä luvuissa esiteltiin aiheeseen liittyviä termejä ja myöhemmissä luvuissa paneuduttiin niiden teoriaan ja rooliin suomalaisten keskuudessa. Aineistoa suomalaisten säästämisestä, sijoittamisesta ja lainaprofiileista kerättiin Suomen Pankin ja Tilastokeskuksen raportteja apuna käyttäen. Maanmittauslaitokselta saatiin suurin osa suomalaisten omaisuuteen liittyvästä datasta. Työn teoriaosiossa esiteltiin säästämisapoja ja -kohteita. Opinnäytetyössä tuotiin esille, kuinka sijoittaminen ja säästäminen toimivat yhteydessä toisiinsa. Lisäksi selvitettiin sijoituskohteiden käyttöä Suomessa.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että suomalaiset, iästä ja elämäntilanteesta riippumatta, kokevat tavoitteellisen säästämisen tärkeäksi. Tärkeimpiä säästökohteita yleisen taloudellisen turvallisuudentunteen lisäksi ovat elämän suuret hankinnat, kuten asunto, mökkitontti ja auto. Sijoittaminen koetaan vaikeaksi ja kalliiksi. Haastateltavat kokivat, että tietotaito sijoittamisen aloittamiseen on liian vähäistä. Sijoittavat suomalaiset keskittyvät kotimaiseen pörssiosakesijoittamiseen ja suurin osa sijoittavista on nuoria aikuisia. Kohderyhmän yleinen asenne velkaan oli positiivinen. Haastateltavat kokivat, että velka mahdollistaa elämän suurien hankintojen hankkimisessa ja auttaa tilanteissa, jossa ansainta on vaikeaa, kuten opiskellessa. Haastatteluissa nousi esille kohderyhmän koheesio siitä, että lainaa voi ottaa pelkästään, kun tietää pystyvänsä maksamaan sen takaisin korkoineen tulevaisuudessa.</p> <p>Tutkimuksen mukaan varallisuudenhoito on tärkeää elämän jokaisessa vaiheessa. Suunnitelmallinen talouskäyttäytyminen mahdollistaa elämän suurien ja hoviteltujen hankintojen tekemisen, ilman elämänlaadun heikkenemistä. Tutkimus osoitti, että tavoitteellinen säästäminen mahdollistaa sijoitustoiminnan, mutta kynnyks aloittaa sijoittaminen on enemmän kiinni tietotaidon puutteesta, kuin rahan puutteesta. Voidaan todeta, että rahalla on yhä keskeisempi rooli ihmisten elämässä ja nykynuoriso kokee oman talouden ymmärtämisen tärkeämmäksi kuin edelliset sukupolvet.</p>	
Avainsanat	Varallisuudenhoito, säästäminen, osakesijoittaminen, velka

Authors Title	Petteri Grönthal & Mika Stirkinen Financial Management during a Lifetime
Number of Pages Date	44 pages + 1 appendix November 2020
Degree	Bachelor of Business Administration
Degree Programme	Business Administration
Specialisation option	Accounting and Finance
Instructor	Elisabeth Schauman, Senior Lecturer
<p>The purpose of this study was to identify the financial state and financial behavior of Finns during different stages in a lifetime. The financial state was researched through four topics: saving, investing, ownership, and debt. The effect of different stages of life on financial behavior was assessed through opinions, attitudes, and behavioral models.</p> <p>This thesis was done as a research study. Research data was collected by conducting a qualitative questionnaire via interviews with 20 persons in different stages of life. The theoretical framework was built of two parts. The first part discussed the terms of saving, investing, ownership, and debt. The second part focused on the theory behind these terms, as well as their role in Finland. Source materials considering saving, investing and debt in Finland were gathered from the reports made by Tilastokeskus and Suomen Pankki. Maanmittauslaitos provided most of the materials related to the matters of ownership.</p> <p>The study found that Finnish people think highly of planned saving, regardless of the age or the socioeconomic status. Finnish people appreciate having money on their accounts for the sake of economic well-being. Finns save for big acquisitions in life such as a house or an apartment, real estate for a holiday home, or a car. Finns see investing as a difficult topic and believe that it takes too much money. They feel that they do not have the know-how to start investing. Those Finns that do invest, focus primarily on domestic stocks. Most of the investors are young adults. The respondents were primarily optimistic towards debt. Debt was felt as an opportunity which opens them the possibility to acquire big assets later in life or helps them in situations where earning money is more difficult, such as when a person is studying for a degree. The respondents agreed on taking debt only when the payment of the loan was secure in the future.</p> <p>The study found that financial management is important at every state of life. Systematic financial behavior provides a person with the opportunity to make life's big acquisitions without the decline in quality of life. The study also showed that planned saving enables investing, but the threshold to start investing is too high without the proper know-how. As a conclusion to the study, it can be said that money is taking a bigger role in the everyday life of a Finn and that younger generations show more interest towards their personal finance than older generations.</p>	
Keywords	Financial management, investing, saving, debt

Sisälllys

1	Johdanto	1
1.1	Tutkielman tausta	1
1.2	Tutkielman tavoitteet ja rajaukset	1
1.3	Tutkimusongelma ja -kysymykset	2
1.4	Tutkimusmenetelmät	2
2	Varallisuudenhoito	3
2.1	Varallisuudenhoidon määritelmä	3
2.2	Sijoittamisen termistöä	3
2.2.1	Osake	3
2.2.2	Pörssiosakkeet	3
2.2.3	Sijoitusrahasto	4
2.2.4	Osinko	4
2.2.5	Osakesäästötili	5
2.2.6	Joukkovelkakirjalaina	5
2.2.7	Tuotto ja riski	6
2.2.8	Korko	7
2.3	Omistamisen termistöä	7
2.3.1	Oma pääoma ja vieras pääoma	7
2.3.2	Palkka	8
2.4	Velan termistöä	8
2.4.1	Velka	8
2.4.2	Opintolaina	8
2.4.3	Kulutusluotto	9
2.4.4	Asuntolaina	9
2.4.5	ASP-Tili	10
3	Varallisuudenhoidon teoriaa	11
3.1	Säästäminen	11
3.1.1	Asuntosäästäminen	12
3.1.2	Varallisuuskartointus	12
3.1.3	Eläke	13
3.2	Sijoittaminen	14
3.2.1	Korkoa korolle -efekti	14
3.2.2	Tuoton ja riskin osuus sijoittamisessa	16
3.2.3	Persoonallisuuden vaikutukset riskinsietokykyyn	16
3.2.4	Osakkeen tuotto	17

3.2.5	Sijoittajan elinkaari	18
3.2.6	Suomalaisten sijoittaminen	19
3.3	Velka	20
3.3.1	Ulosottovelallisia Suomessa	21
3.3.2	Velan syntyminen	22
3.3.3	Velan hyvät ja huonot puolet	22
3.3.4	Velkajärjestely ja sen edellytykset	24
3.4	Omistaminen	24
3.4.1	Reaaliomaisuus	25
3.4.2	Maanomistus	25
3.4.3	Metsän omistus	26
3.4.4	Kiinteistö	27
4	Varallisuuden hoito elinkaaren aikana	28
4.1	Tutkimus	28
4.2	Varallisuus	29
4.3	Asenteet säästämiseen	30
4.4	Asenteet sijoittamiseen	32
4.5	Asenteet velkaan	33
5	Johtopäätökset ja reflektointi	35
5.1	Johtopäätökset	35
5.2	Reflektointi	36
5.3	Validiteetti ja reliabiliteetti	37
	Lähteet	39
	Liitteet	
	Haastattelupohja	

1 Johdanto

1.1 Tutkielman tausta

Opinnäytetyö esittelee yleisimmät varallisuuden määritelmät ja mistä reaali- sekä rahoitustuotteista varallisuus koostuu. Työssä käydään läpi arvostukseen ja varallisuuteen liittyviä teorioita, selkeyttäen tutkielman luentaa. Tutkielma keskittyy keskivertosuomalaisen varallisuuteen ja sen hoitoon. Tarkoituksena on kartoittaa sukupolvien ja eri elämäntilanteissa olevien ihmisten asenteita säästämistä, sijoittamista ja yleistä varallisuudenhoitoa kohtaan.

Uutiset suomalaisten lisääntyneestä sijoituskiinnostumisesta ja velan määrästä ovat herättäneet mielenkiinnon suomalaisten varallisuuden jakaumasta. Yksityishenkilön tai yksittäisen kotitalouden varallisuuden jakauma kertoo kansakunnan hyvinvoinnista ja maalaa kuvaa siitä, mitä suomalaiset arvostavat ja mihin raha liikkuu elämän eri vaiheissa. Tutkielma liittyy yhteen faktapohjaisen tilastotieteen ja psykologisesti vaikuttavat asenteet, arvot ja käyttäytymismallit yhdeksi suppeaksi kansakunnan taloudellista tilannetta kuvaavaksi raportiksi.

1.2 Tutkielman tavoitteet ja rajaukset

Työn tavoitteena on selvittää suomalaisten taloudellista käyttäytymistä ja todistaa suunnitelmallisen taloustoiminnan hyviä puolia sekä tuoda esille vastuuttoman talouskäyttäytymisen sudenkuoppia. Työssä pyritään selvittämään ja kuvaamaan mahdollisimman realistinen kuva tavallisten suomalaisten kotitalouksien vaurauden tilasta ja talouden hoidosta. Realistinen kuva pyritään osoittamaan sijoittamisen, säästämisen, omistamisen ja velkaantumisen kautta. Lopuksi tuodaan esille sosioekonomisen aseman merkitys edellä mainittuihin seikkoihin. Teoria antaa pohjatietoa suomalaisten taloudesta ja talouskäyttäytymisestä. Tutkimuksen haastatteludataa pyritään peilaamaan ennaltakerättyyn teoriaan.

1.3 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tutkimusongelmana on suomalaisten varallisuudenhoito elämän eri vaiheissa. Varallisuudenhoito on kokonaisuus, joka muodostuu erilaisista tavoista, tottumuksista, tarpeista ja lähtökohdista, joita selvitetään tarkemmin tutkimuskysymysten avulla.

Tutkimuskysymykset on laadittu tarkentamaan tutkimuksen lähtökohtaa. Tutkimuksen etenemistä ja reliabiliteettia voi seurata helpommin, kun tutkimusongelma on jaettu pienempiin osiin. (Mykkänen 2006.) Suomalaisten varallisuudenhoitoa elämän eri vaiheissa selvitetään seuraavien tutkimuskysymyksiensä kautta:

- Miten suomalaiset hoitavat varallisuuttaan? Opinnäytetyössä selvitetään, mihin suomalaiset rahavirrat liikkuvat ja miten ne jakautuvat eri omaisuuseriin.
- Miten suomalaiset sijoittavat? Tarkoituksena on selvittää suomalaisten suhtautumista sijoittamiseen. Tutkielma selvittää myös ihmisten kompetenssia sijoittamiseen.
- Mikä on velan rooli keskiverto suomalaisessa kotitaloudessa?
- Millaista reaaliomaisuutta suomalaiset omistavat?

1.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen eli laadullinen haastattelu. Haastattelussa selvitetään yksittäisten henkilöiden varallisuutta. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään myös varallisuuteen liittyviä mielipiteitä ja arvoja. Hypoteesina on löytää linkki suunnitelmallisen säästämisen- ja sijoitustoiminnan, sekä korkeamman varallisuuden välillä. Aineistoa kerätään erilaisissa elämäntilanteissa ja taloudellisissa tilanteissa olevilta yksityishenkilöiltä, mikä mahdollistaa keskivertovarallisuuden kuvaamisen ja analysoinnin. Tutkielmassa käytetään pohjatietona tilastokeskuksen raportteja ja verotietoihin perustuvia tutkimuksia.

2 Varallisuudenhoito

2.1 Varallisuudenhoidon määritelmä

Varallisuudenhoidolla tarkoitetaan oman henkilökohtaisen talouden hallintaa. Varallisuudella tarkoitetaan kaikkea sitä, mitä omistamme. Varallisuutta ovat siis kaikki rahan arvoinen omaisuus, sekä omistamamme laitteet ja esineet. Tässä opinnäytetyössä paneudumme kuitenkin rahan arvoiseen omaisuuteen. Näitä ovat muiden muassa käteisvarat, pankkitili, kesämökki, sijoitusasunto sekä rahastot ja osakkeet. Kun ymmärretään rahan arvoisen omaisuuden määrä ja laatu, voidaan suunnitella varallisuudenhoitoa. Varallisuudenhoito on jokaiselle ihmiselle olennainen väline elämänhallintaa varten. (Havia 2014, 137.)

2.2 Sijoittamisen termistöä

Seuraavissa luvuissa käsitellään sijoittamisen keskeisiä termejä, joita tutkimuksessa esiintyy. Termit keskittyvät sijoittamisen perustermistöön. Termien avaamisen tarkoituksena on selvittää teoriaosuuden ja tutkimuksen luentaa.

2.2.1 Osake

Osake on jälkimarkkinakelpoinen instrumentti, joka kuvaa yhtiönomistusosuutta. Yhtiö voi kerätä omaehtoista rahoitusta liikkeelle laskemalla osakkeita, joilla osakkeen omistajat saavat omistusosuuden yrityksestä. Osakeannissa vanhat ja uudet sijoittajat sijoittavat varojaan yhtiön omaan pääomaan, ja näin yhtiö saa myös uusia omistajia. Osake antaa omistajalleen myös äänioikeuden yhtiön päätöksentekoon yhtiökokouksissa. Osakeyhtiölain mukaan jokaisella osakeyhtiöllä on oltava Suomessa vähintään yksi osake. Lisäksi osake antaa varallisuus oikeuksia, eli oikeuden saada osinkoa. (Visma.)

2.2.2 Pörssiosakkeet

Pörssiosakkeet eli julkisen osakeyhtiön osakkeet voivat olla kaupankäynnin kohteina arvopaperipörssissä. Tällöin osakkeita voi ostaa ja myydä arvopaperivälittäjän kautta pörssissä. Pörssiosake toimii samoilla lainalaisuuksilla kuin tavallinen osake. (Visma.)

2.2.3 Sijoitusrahasto

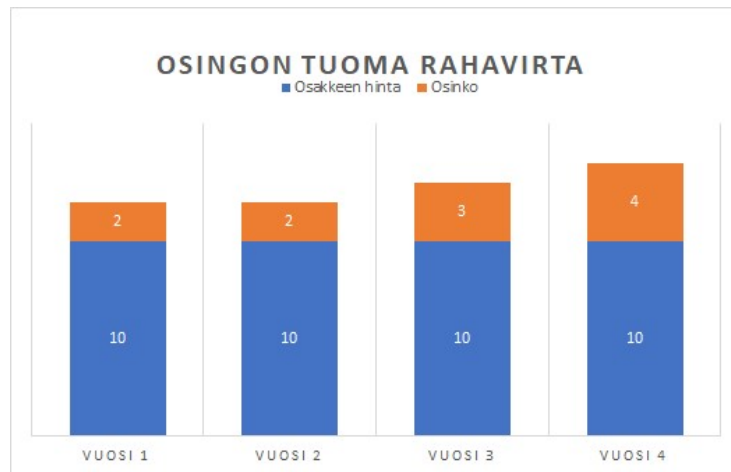
Sijoitusrahasto on rahastoon poimitusta arvopapereista muodostuva sijoitusinstrumentti. Sijoittajat saavat rahasto-osuuksia sijoittamalla rahastoon. Rahasto-osuuden arvo muuttuu rahaston arvon mukaan. Sijoitusrahastoa hoitava rahastoyhtiö ja salkunhoitajat sijoittavat rahastoon sijoitetut varat, kuten rahaston tiedoissa on mainittu. Rahastot ovat siten luotettavia, mitä tulee riskiin ja eettisyyteen. (Sijoittaja a.)

Sijoitusrahastot jakautuvat osake- ja korkorahastoihin. Osakerahastot keskittyvät pörssiosakkeisiin, kun korkorahastot vuorostaan käyttävät korkotuotteita, kuten joukkovelkakirjalainoja. Edellä mainittujen lisäksi yhdistelmärahasto on myös suosittu rahastotyyppi. Yhdistelmärahastossa varat sijoitetaan sekä osakkeisiin, että korkoinstrumentteihin. (Sijoittaja a.)

Rahastosijoittamisen etu verrattuna osakesijoittamiseen on hajautus, joka alentaa riskiä merkittävästi. Hajauttamisella tarkoitetaan sijoitusten jakamista useampiin eri arvopapereihin. Sijoittaja.fi-sivuston mukaan riski voi olla myös korkeampi, johtuen rahastossa olevien arvopapereiden omasta riskistä. ”Sijoitus suuren monialaisen yhtiön osakkeeseen (esim. Walmart, Johnson & Johnson) on todennäköisesti riskittömämpi kuin sijoitus kehittyville markkinoille yksittäiseen maahan sijoittavaan rahastoon (esim. Venäjä, Turkki).” (Sijoittaja a.)

2.2.4 Osinko

Osinkoa jaetaan osakkeenomistajalle osakeyhtiön ylijäämäisistä voittovaroista yhtiön hallituksen päätöksen perusteella. Osinko maksetaan useasti vuosittain tai puolivuositain, ja se on sijoittajalle merkittävä tulonlähde. Yrityksen osinkopolitiikka näkyykin useasti selkeästi osakkeen hinnassa. Osinkopolitiikalla tarkoitetaan yhtiön tapaa maksaa osinkoa. Tämä näkyy siinä, jaetaanko yrityksen voittoja ulos osinkoina vai jätetäänkö ne yritykseen investointien rahoittamiseksi. Osinkopolitiikka on merkityksetöntä ainoastaan, jos investointien tuotto on sama, kuin sijoittajien pääoman tuottovaatimus (Niskanen & Niskanen 2007a, 146).

Kuvio 1. Osingon tuoma rahavirta.

Kuviossa 1 esitetyssä ilmiössä yhtiö maksaa osakkeenomistajille osinkoa. Osakkeen arvo ei nouse vuosien saatossa, mutta osingon nousu houkuttaa sijoittajia ja kertoo yhtiön tuloksen kasvusta. Sijoittajat voivat sijoittaa maksetut osingot uudestaan samoihin tai eri arvopapereihin, tai niillä voi kartuttaa käytössä olevan saldon määrää salkussa.

2.2.5 Osakesäästötili

Osakesäästötili on kotimaisten osakkeiden sijoittamiseen tarkoitettu tilityyppi, joka eroaa arvo-osuustilistä verotuksen osalta. Osakesäästötili sopii erityisen hyvin pitkän sijoitusjakson sijoituksille, sekä aktiivisille kaupankävijöille. Arvo-osuustilillä jokaisesta voittoa tuottavasta myynnistä täytyy maksaa veroa, mutta osakesäästötilillä pääomavero täytyy maksaa vasta, kun rahat nostaa pois tililtä. (Niskakangas 2019.)

2.2.6 Joukkovelkakirjalaina

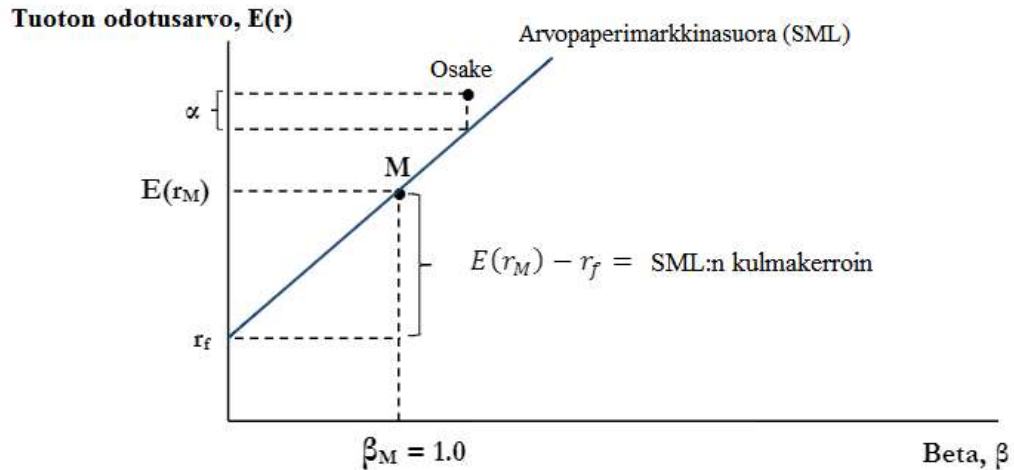
Joukkovelkakirjalaina eli JVK-laina on yrityksen, valtion, kunnan, luottolaitoksen tai yhteisön liikkeelle laskema laina. JVK-lainat ovat yleisiä suuryritysten ja valtioiden keskuudessa. Joukkovelkakirjalaina on pienempiin osiin jaettu velkakirja, jolla yritys hakee vieraan pääoman rahoitusta. JVK-lainaa myydään sijoittajille ja siinä on ennalta määrätty korko ja mahdollinen kuponkikorko, sekä lainan päättymispäivä. Kuponkikorolla tarkoitetaan vuosittain maksettavaa prosentuaalista summaa lainan määrästä. Sijoittajalle JVK-laina on turvallinen maltillisen tuoton sijoitusinstrumentti. Sijoitettava määrä on yleensä vähintään 1000 euroa. (Sijoittaja b.)

2.2.7 Tuotto ja riski

Tuotto ja riski korreloivat toistensa kanssa. Mitä enemmän riskiä sijoittaja ottaa, sitä enemmän hän odottaa tuottoa sijoituksestaan. Tätä kutsutaan pääoman tuottovaatimukseksi. Kansankielessä riski herättää negatiivisen mielikuvan. Sijoittamisessa se kuitenkin merkkää tuottomahdollisuuden keskihajontaa eli volatiliteettiä. Esimerkiksi osake voi omistaa korkean volatiliteetin, jos sen hinta vaihtelee paljon verrattuna kokonaismarkkinaan. Tämä mahdollistaa sijoittajalle suuret voitot ja vastavuoroisesti tappiot, eli osake on riskisempi verrattuna vähemmän heilahtelevaan osakkeeseen. Korkean volatiliteetin tuotteita on esimerkiksi kryptovaluutat, kehittyviin maihin keskittyvät rahastot, sekä korkean volyymin osakkeet (Blomster 2018). Volyymi tarkoittaa sitä, kuinka monta osaketta on vaihtanut omistajaa jonkin ajanjakson sisällä (Huovinen 2020).

Volatiliteettiin liittyy myös varianssi eli kohteen hajontaluku. Varianssi on keskihajonnan neliö, joka ilmoittaa, miten suuria keskimäärin ovat neliöidyt poikkeamat keskiarvosta (Tilastokeskus b). Varianssin avulla on helpompi laskea suuremman joukon keskihajontaa.

Sijoitustoiminnassa tuoton ja riskin suhdetta kuvataan Capital asset pricing-mallin avulla, joka on kuvattu kuviossa 2. Capital Asset Pricing -malli on 1960-luvulla kehitetty hinnoittelumalli. Mallissa tuottovaatimus määrittelee yksittäisten sijoitusten hinnat. Perusidea on se, että riskiä sisältävien sijoituskohteiden tuotto-odotusten on oltava korkeampia kuin riskittömän tuoton. Tämä aiheuttaa sen, että riskiä karttavat sijoittajat pitävät hallussaan riskittömiä sijoituskohteita. Näin ollen sijoituskohteilta vaadittu tuotto kasvaa riskin kasvaessa. (Niskanen & Niskanen 2007b, 185.)

Kuvio 2. CAP-Mallin mukainen arvopaperimarkkinasuora (Wikipedia 2018).

2.2.8 Korko

Korko tarkoittaa sitä hyvityksen määrää, joka maksetaan oikeudesta käyttää toisen pääomaa (Tieteen termipankki 2020a). Korko mahdollistaa rahan liikkumisen ylijäämäisestä taloudesta alijäämäiseen. Sijoittaja antaa lainanottajalle käyttöön omaa pääomaa aikaan sidottua korkoa vastaan. (Suomen Pankki.)

2.3 Omistamisen termistöä

Omistamisen termistöön on tuotu tärkeimmät termit omistamiseen liittyen. Omistaminen jakautuu varoihin ja velkoihin. Pääoma, vieraspääoma sekä palkka ovat termejä, joita seuraavissa luvuissa käsitellään.

2.3.1 Oma pääoma ja vieras pääoma

Pääoma jakaantuu oman ja vieraan pääoman piireihin. Omalla pääomalla tarkoitetaan omistajien rahavarallisuutta, joka on sijoitettu yhtiöön, tai esimerkiksi yrityksen voittovaroja, jotka on jätetty yhtiön kassaan. Vieras pääoma on lainarahaa eli velkaa, jolla on lainanottajalle hinta. Vierasta pääomaa on esimerkiksi pankkilainat tai yrityksen liikkeelle laskema joukkovelkakirja. Yksityishenkilön tilanteessa oma pääoma on henkilön omat rahavarat ja muu likvidi omaisuus. (Rahoittaja 2016.)

2.3.2 Palkka

Palkka koostuu verotuksen näkökulmasta palkasta, palkkioista, etuuksista ja korvauksista, joita saadaan työ- tai virkasuhteessa vastineeksi tehdystä työstä (Tieteen termipankki 2020b). Palkka on yksityishenkilölle tutuin jatkuva rahavirta. Kuukausittain maksettava palkka mahdollistaa kuukausisäästämisen, lainan ottamisen ja tuo turvaa heilahtelevassa markkinatilanteessa. Palkan rooli elämässä on suuri, sillä se tuo henkilölle mahdollisuuden toteuttaa itseään ja päättää omasta kulutuksestaan, sekä elintavoistaan. Palkka toimii motivaattorina tehdyille työlle. Keskiverto suomalainen työskentelee 32 tuntia viikossa, kun otetaan huomioon lomat, sekä muut poissaolot (Talouselämä 2016). Työeläke määräytyy myös palkka-ansioiden mukaan.

2.4 Velan termistöä

Seuraavissa luvuissa esitellään velan termistöä ja yleisimpiä velkatyyppejä. Seuraavissa luvuissa kerrotaan mitä velka on ja miten velka syntyy.

2.4.1 Velka

Velka on velallisen velvoite, jonka sisältönä on jokin varallisuusarvon omaava suoritus velkojalle eli velkasuhteen toiselle osapuolelle. Suorituksen täyttämättä jättäminen aiheuttaa oikeudellisen vastuun. Vastuu suorituksen täyttämisestä syntyy sopimuksesta tai lakiperusteisesta seikasta. Esimerkiksi vahingonkorvausvastuu ei synny sopimuksesta, mutta velallisella on silti oikeudellinen vastuu suoritukseen. (Inderes 2017.)

Yleisin velan muoto on rahasuoritus, eli velkoja haluaa lainaamansa rahamäärän takaisin velalliselta. On olemassa myös tavarasuorituksia, joissa suoritus täytetään tavaran antamisella velkojalle. Tavarasuoritus on yleisimmin velan vakuutena toimineen kiinteistön omistuksen vaihtuminen. (Linna & Leppänen 2014, 83.)

2.4.2 Opintolaina

Opintolaina on valtion takaama laina. Opintolaina on tarkoitettu helpottamaan opiskelua, ja mahdollistamaan opiskeluihin keskittymisen töissä käymisen sijasta. Nykyisin

opintolainaa ottavat monet, jotka eivät sitä välttämättä tarvitse, sen edullisen koron takia (Nordea 2015).

Lainasta tekee edullisen myös Kelan "porkkana". Eli Kela maksaa opintolainahyvitystä 40 prosenttia yli 2500 euron ylittävästä lainamäärästä opiskelijan suorittaessa korkeakoulututkinnon määräajassa (Kela). Opintolainaa käytetään suurimmaksi osaksi arjen menoihin ja yllättäviin taloudellisiin tilanteisiin, mutta myös esimerkiksi vipuna sijoituksiin. (Nordea 2015).

2.4.3 Kulutusluotto

Kulutusluoton on laina, joka on tarkoitettu kuluttamiseen eli kulutustavaroiden tai palveluiden ostamista varten (Tilastokeskus a). Kulutusluotot ovat luonteeltaan lyhytaikaisia, yleensä 100–5000 euron suuruisia luottoja. Esimerkiksi luottokortit toimivat kulutusluottoperiaatteella. Kulutusluotonimikkeellä tarjotaan asiakkaille monenlaisia luottoja, kuten tililuottoja sekä kertaluottoja. (Minilex.)

Kulutusluotto tuo turvaa heilahtelevassa taloudessa, tai tulojen ollessa epäsäännölliset. Kulutusluottojen ongelmana on kuitenkin niiden väärinkäyttö. Varsinkin korkeakorkoiset pikavipit saatetaan hankkia viikonlopun tai loman rahoittamista varten. Kulutusluotot mahdollistavat lyhyellä aikavälillä yli omien varojen elämisen ja pikavippikierteeseen joudutaan siinä tilanteessa, kun edellisen lainan kuluja aletaan maksamaan pois uudella pikavipillä. (Sortter 2020.)

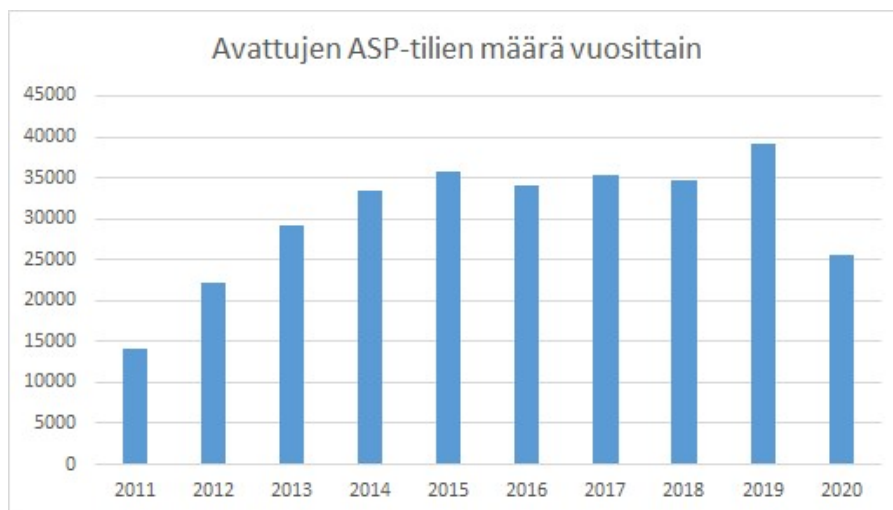
2.4.4 Asuntolaina

Asuntolaina on laina asunnon hankintaa varten. Useasti asunto on yksilön tai kotitalouden suurin hankinta, joten asuntolaina on myös lainasopimuksista suurin ja pitkäaikaisin. Asuntolainasopimus mahdollistaa suurenkin lainamäärän hankkimisen, koska hankittava asunto voidaan asettaa lainan vakuudeksi. Tämän takia monet pankit tarjoavat lainaa pienellä omarahoitusosuudella, eli osuudella, joka täytyy olla itse säästettynä asunnon hinnasta. Lainan saantiin riittää vain jopa viiden prosentin omarahoitusosuus, jos kyse on ensiasunnosta. Normaalisti lainakatto, eli enimmäisluototussuhde on 15 prosenttia. (Finanssivalvonta 2020.)

Lainan takaisinmaksua kannattaa ajatella vuokran maksuna itselleen. Maksaessa lainaa takaisin, lyhentyy velan osuus asunnosta ja lainanottajan varallisuus kasvaa. Takaisinmaksuerä ei saisi kuitenkaan olla liian suuri verrattuna omiin tuloihin. Hyvänä muistisääntönä on, että kuukausierän koko tulisi olla noin 30–35 prosenttia kuukauden nettotuloista. (Osuuspankki.)

2.4.5 ASP-Tili

ASP-tili on suomalaisten keskuudessa yleinen keino säästää ensiasuntoon tarvittavaa rahoituspääomaa. Asuntosäästöpalkkiotilin hyviä puolia on sen maksama korko pääomalle sekä pienempi korko asuntolainalle, ”pakotettu” kuukausittainen säästäminen vähintään kahdeksana kalenterikuukautena vuodessa, sekä ASP-sopimuksen mukainen maksuton valtiontakaus. ASP-tiliä avataan valtiokonttorin mukaan vuosittain noin 30 000 kappaletta ja trendi on ollut kasvussa. (Valtiokonttori.)

Kuvio 3. Avattujen ASP-tilien määrä vuosittain (Valtiokonttori 2020).

Kuviossa 3 ASP-tilien vuosittainen avausmäärä kertoo tilityypin suosion noususta. Uusien ASP-tilien määrä on kasvanut miltei vuosittain vuodesta 2011 eteenpäin.

3 Varallisuudenhoidon teoriaa

3.1 Säästäminen

Ennen kuin säästäminen voidaan aloittaa, on ihmisen kartoitettava omat säästämismahdollisuutensa. Säästäminen tarkoittaa tapahtumaa, jossa ansaitusta tai saadusta omaisuudesta laitetaan kaikkien kulujen jälkeen määrittelemätön määrä rahaa talteen. Saatua omaisuutta ovat muiden muassa perintö ja arpajaisvoitot. Tulonlähteitä on karkeasti kahdenlaisia: työtulot sekä pääomatulot. Työtulot ovat työstä ansaittua rahaa, eli palkka kaikkine lisineen. Pääomatuloihin luetaan vuokrat, osingot, korot, myyntituotot, voitot, rojalit sekä muut tulot, jotka koostuvat pelkästään maan, kiinteistöjen, rahoituspääoman, tuotannollisen pääoman tai muunlaisen pääoman omistamisesta. (Piketty 2010.)

Kun tulot ovat suuremmat kuin menot, voidaan alkaa suunnittelemaan säästämistä. Säästää voi monella eri tavalla, ja jokaisen on itse päätettävä säästettävän rahan määrä, sekä säästötapa. Tärkeä työkalu omien säästöjen hallintaan on säästösuunnitelma, jonka avulla säästämistä on mahdollista tehdä rutiininomainen ja jatkuva prosessi. Säästösuunnitelman laadintaan on mahdollista saada apua esimerkiksi pankeilta, mutta olennaista on kuitenkin oma päätös säästämisen aloittamisesta. (S-Pankki.) Kuten mainittu, säästää voi monella eri tavalla, ja moni säästääkin perinteisesti pienikorkoiselle pankkitilille. Tapa säästää on vapaa, ja jokainen voi sen haluamallaan tavalla toteuttaa, mutta maksimaalinen hyöty ei synny tällä edellä mainitulla tavalla. Kun puhutaan tavoitteellisesta säästämistä, täytyy käsitellä sijoittamista. Sijoittamisen avulla voidaan potentiaalisesti saada tuottoa säästelyille varoille (sijoittamisesta tarkemmin luvussa 3.2). (Havia 2014, 167-169.)

Säästämisen tavat ovat myös hyvin paljon riippuvaisia vallitsevasta elämäntilanteesta. Esimerkiksi opiskelijan säästötavoitteet ovat todennäköisesti paljon maltillisemmat, kuin kokoaikatyössä työskentelevällä perheen isällä. Elämäntilanne ei kuitenkaan määrittele säästämisen tapaa kokonaisuudessaan. Opiskelija voi halutessaan säästää opintolainansa sijoittamalla sen, esimerkiksi osakkeisiin tai rahastoihin. Toisaalta kokoaikatyössä käyvä voi sijoittaa maltillisesti pieniä summia esimerkiksi kuukausittain. Ajansaatossa teknologia on mullistanut pankkitoiminnan. Pankkien palvelut ovat siirtyneet vahvasti internettiin ja sijoituksia hoidetaan sähköisesti. (Havia 2014, 167-169.)

3.1.1 Asuntosäästäminen

Asunto on monelle elämän suurin hankinta ja asunnon hankinta onkin miltei mahdotonta ilman säästämistä. Asuntosäästäminen on pitkä projekti, joka voi viedä vuosia. Tyypillinen säästöaika on kahdesta viiteen vuotta. Säästämistä varten kannattaa tehdä säästämissuunnitelma. Suunnitelmaan voi sisällyttää kuukausittaisen säästösomman, tavoitesomman, säästöajan sekä säästötavan. Tapoja säästämiseen ovat esimerkiksi säästötili, ASP-tili tai rahastosäästäminen. Rahastosäästäminen sisällyttää suuremman riskin, kuin pankin tarjoamat pankki- ja ASP-tilit, mutta myös suuremman tuottomahdollisuuden. (Aulasmaa 2019).

3.1.2 Varallisuuskartoitus

Varallisuuskartoituksella tarkoitetaan tapahtumaa, jossa yksilö jäsentelee omaa varallisuuttaan. Tavallisesti varallisuus jaetaan karkeasti varoihin ja velkoihin. Näillä kahdella tekijällä saadaan myös helposti laskettua nettovarallisuus. (Havia 2014, 135–139.)

Yksilö pystyy helposti määrittelemään ja kuvailemaan omaa taloudellista tilannettaan. Asiat kuten miten lomailee, millä matkustaa ja mitä omistaa kertovat hyvin peruselintason tilaa. Kun peruselintaso on tiedossa, on syytä analysoida sen riittävyttä. Useimmiten tyytyväisyys omaan elämään ja talouteen toimii jo hyvänä indikaattorina sille, että onko varallisuuden kartoitukselle funktiota. Oletamus on kuitenkin se, että inhorealinen suhtautuminen omaan talouteen ja sen analysointiin auttaa löytämään sen ongelmat. Ongelmien kohtaaminen ja niiden ratkominen auttaa löytämään uuden ja paremman suunnan kohti taloudellista tasapainoa. (Havia 2014, 135–139.)

On erinomaisen tärkeää tarkastella omaa varallisuuttaan ja kartoittaa sitä. Varallisuuskartoitus toimii ikään kuin oman taloutesi majakkana. Kun suunta on oikea, aletaan ymmärtämään omaa taloutta, joka toimii pohjana tulevaisuuden talouden suunnittelua varten. (Havia 2014, 135–139.)

Varallisuus jaetaan siis varoihin ja velkoihin. Tavallisimpia esimerkkejä veloista ovat asuntolainat, pikavipit ja autolainat. Tähän samaan kategoriaan on kuitenkin myös huomioitava velat sukulaisille ja ystäville sekä esimerkiksi verovelat. Kaikki nämä yhteenlaskettuna muodostavat velkakokonaisuuden. Näiden asioiden listaaminen lisää

edelleen ymmärrystä omista veloista ja niiden määrästä. Kun kaikki velat ovat tiedossa, voidaan suunnitella velkojen lyhentämistä tietyssä ajanjaksossa peilaten omia varoja. (Havia 2014, 135–139.)

Velkojen vastapuolella ovat varat, jotka koostuvat kaikesta mitä omistetaan. Yleisempiä varoihin kuuluvia asioita ovat muiden muassa käteisvarat, pankkitilit, oma asunto, osakkeet ja eläkevakuutukset. Käytännössä varoihin lasketaan kaikki, mikä on hankittu tai mikä sopii myytäväksi. Niiden yhteenlaskettu summa kertoo varojen kokonaismäärän. (Havia 2014, 135–139.)

Nettovarallisuus on velkojen erotus varoista. Näin ollen voidaan todeta kokonaistilanteen olevan hyvä, tuloksen ollessa positiivinen. Tällaisessa tilanteessa oleva henkilö on nettovelaton. Tilanteen ollessa päinvastainen, eli negatiivinen, on velkojen määrä suurempi kuin varojen. Tilanne on kuitenkin monille suomalaisille tuttu, johtuen usein kulutusluotoista tai autolainasta. (Havia 2014, 135–139.)

3.1.3 Eläke

Eläkkeen tarkoitus on turvata toimeentuloa, kun työansiot lakkaavat. Eläke muodostuu työeläkkeestä, joka on sidonnainen tehtyyn työhön ja siitä kerrytettyyn työeläkemaksuun. Eläke voi koostua myös kansaneläkkeestä ja takuueläkkeestä, jos työeläke jää liian pieneksi. Eläkkeelle voi siirtyä eläkeiän täytyessä tai työkyvyn heikentyessä liikaa. Eläkeikä vaihtelee eri sukupolvilla 64 ja 68 ikävuoden välillä. (Kela 2016.)

Työeläke on pakollinen vakuutus, joka maksetaan jokaisesta palkasta. Työeläkettä kertyy vuosittain 1,5 prosenttia vuosiansioista. Eläkkeen kertyminen alkaa palkansaajilla 17-vuotiaana ja yrittäjille 18-vuotiaana. Työeläkelaitokset keräävät, sijoittavat ja maksavat työeläkerahoja. Eläkelaitoksilla on laissa määrätty riskiprofiili, joka kieltää liian suuren, yli 65 prosenttia osakeosuuden sijoitussalkusta ja yksittäisen sijoitustuotteen osuus saa olla vain 5 prosenttia. (Työeläke 2020.)

Tilastokeskuksen palkkarakennetutkimuksen mukaan suomalaisten kuukausipalkollisten mediaanipalkka oli 2500 euroa kuukaudessa. Eläkkeen määrä olisi noin 1700 euroa kuukaudessa 45 vuoden työuralla ja edellä mainitulla mediaanipalkalla. (Tilastokeskus 2017.)

Eläkkeen määrää voi nostaa myös vapaaehtoisella eläkevakuutuksella. Vapaaehtoinen eläkevakuutus on korkoinstrumentti, kuten pankkitili, joka on suojattu verottajan puolesta verovähennyksellä, jopa 1700 euroon vuodessa. Verovähennys astuu voimaan, jos eläkesäästöjä aletaan nostamaan vasta, kun säästäjä saavuttaa vanhuuseläkeiän. Tuotteen suosio on hiipunut 2000-luvun alun huipusta, koska eläkesäästöjen verohelpotukseen vaadittavaa eläkeikää on nostettu. Vuoden 2013 jälkeen tehtyihin sopimuksiin vaaditaan 68–70 vuoden ikää. (Veronmaksajat 2020.)

3.2 Sijoittaminen

Sijoittaminen on säästämisen muoto, jossa tavoitteellisesti haetaan tuottoa omille rahoille. Sijoittamisen voi aloittaa, kun säästössä on tarpeeksi rahaa, jolle ei ole akuuttia käyttöä. Sijoittamisen voi aloittaa pienelläkin summalla, mutta sijoitustuotteiden kaupankäyntiin liittyvien kulujen takia, kannattaa kerralla käytettävät summat olla hieman isompia. (Havia 2014, 183-185.)

Aloittaessa sijoittamista kannattaa miettiä neljää valintakriteeriä, jotka auttavat sijoitustuotteiden valinnassa. Nämä kriteerit ovat: sijoitussumma, riskinkantokyky, sijoitushorisontti ja oma osaaminen. (Havia 2014, 183-185.)

Riskinkantokyky määrittää jokseenkin sijoituksen tuoton. Riski itsessään ei ole negatiivinen asia vaan se mahdollistaa suuremman tuoton, mutta voi johtaa myös suurempiin tappioihin. Sijoitushorisontilla tarkoitetaan sitä, kuinka pitkään on suunnitellut pitävänsä rahansa kiinni sijoituksissa. Oman osaamisen rooli on sinänsä tärkeä, koska sijoituksiaan voi hoitaa itse, tai antaa ammattilaisen tehdä päätökset pienä korvausta vastaan. Sijoituksille syntyy tuottoa hankittujen sijoituskohteiden kuten osakkeiden, korkotuotteiden tai rahastojen arvonnoususta tai säännöllisestä tuotosta, kuten osingoista tai kuponkimaksuista. (Havia 2014, 183-185.)

3.2.1 Korkoa korolle -efekti

Sijoitetun pääoman tuotolla tuodaan rahoille suojaa inflaatiota vastaan ja käynnistetään korkoa korolle efekti. Korkoa korolle -efekti on pitkäaikaissijoittajan paras ystävä. Koronkorkoa alkaa syntyä, kun pääoman tuottama korko lisätään pääomaan ja tämä uusi summa alkaa ansaitsemaan korkoa. Ilmiö uusiutuu aina, kun korko lisätään edelliseen pääomaan. (Niskanen & Niskanen 2007c.)

Helppo esimerkki kyseisestä ilmiöstä: Olet sijoittanut 1000 euroa ja sijoituksen vuosituotto on 10 prosenttia. Vuoden kuluttua sijoituksesi arvo on 1100 euroa. Sitä seuraavana vuonna sijoituksesi arvo on 1210 euroa.

Vuosittainen reaalityttö siis kasvaa joka vuosi, vaikka prosentuaalisesti tuotto pysyykin samana. Kun tämän ilmiön annetaan kasvaa useampi vuosi, toimii se kuin lumipalloefekti, keräten mukaansa vuosittain enemmän tuottoa.

Korkoa korolle -ilmiön kaava on seuraava:

$$K(t) = k(0) \times (1 + p)^t, \quad (1)$$

jossa $K(t)$ on sijoituksen loppusumma hetkellä t .

$k(0)$ on sijoitettava alkusumma.

p on sijoitukselle maksettava korko ja

t on talletusaika vuosina.

Taulukko 1. Korkoa korolle -efekti (Morningstar 2013).

Korko (%)	Tuplaantumisaika (vuotta)
10	7
9	8
7	10
6	12
5	14
4	18
3	23
2	35

Taulukossa 1 näkyy sijoituksen tuplaantumisaika eri korkoprosenteilla.

Esimerkki: Alkupääoman ollessa 1000 euroa, sen tuplaantumiseen kuluu 7 vuotta aikaa 10 prosentin vuosittaisella korolla. 1000 euroa on vuoden päästä 10 prosentin korolla 1100 euroa. Uuteen pääomaan lisätään jälleen 10 prosentin vuosikorko, ja näin pääoma kasvaa vuosi vuodelta. 1000 euroa kasvaa 2000 euroon 7 vuodessa.

Esimerkki: Alkupääoman ollessa 1000 euroa, sen tuplaantumiseen kuluu 14 vuotta aikaa 5 prosentin vuosittaisella korolla. 1000 euroa on vuoden päästä 5 prosentin vuosittaisella korolla 1050 euroa. Uuteen pääomaan lisätään jälleen 5 prosentin vuosikorko, ja näin pääoma kasvaa vuosi vuodelta. 1000 euroa kasvaa 2000 euroon 14 vuodessa.

3.2.2 Tuoton ja riskin osuus sijoittamisessa

Aiemmissa kappaleissa esitellyt käsitteet ovat tärkeitä työkaluja sijoittajalle, koska niiden kautta pystytään laskemaan ja ennustamaan sijoituksen tuottoa, ylittämättä omaa riskinsietokykyä. Sijoittajan varallisuuden suojaamiseksi riskin määrää sijoitussalkussa pystyy hallinnoimaan allokoimalla, eli hajauttamalla. Riski jakautuu omaisuuslajikohtaiseen, yrityskohtaiseen- ja markkinariskiin. Sanonta ”älä laita kaikkia munia samaan koriin”, pätee varsin hyvin myös sijoittajan toimintaan. Sijoittamalla varallisuuttaan useaan eri ominaisuuksilla ja eri riskiprofiileilla varustettuihin tuotteisiin, sijoittaja turvaa koko salkun arvovaihtelua yksittäisen tuotteen tuottaessa tappiota. Eli sijoittaja hajauttaa pois yritys- ja omaisuuslajikohtaista riskiä. Markkinariskiä on vaikeampi pienentää. Se tarkoittaa koko markkinan mahdollisuutta liikkua arvossa ylös tai alaspäin. Markkinariskiä voi pienentää ajallisella hajautuksella. Ajallinen hajautus tarkoittaa säännöllistä sijoittamista eri markkinatilanteessa, jolloin heilahtelun vaikutus ei ole niin suuri. (Pörssisäätiö.)

3.2.3 Persoonallisuuden vaikutukset riskinsietokykyyn

Persoonallisuus ja ikä ovat suuria vaikuttavia tekijöitä sijoittamiseen ja riskiin. Puhutaan yksilön omasta riskinsietokyvystä. Riskinsietokyvyn määrittäminen on kuitenkin todella haasteellista, joskin ikä antaa hyvää osviittaa siitä millaisesta riskinsietokyvystä puhutaan. Iäkkäämmillä ihmisillä riskinsietokyky on usein paljon alhaisempi kuin nuorilla, joilla on taipumusta yliarvioida omaa riskinsietokykyään. Tämä johtuu siitä, että nuorilla ei usein ole vielä kokemuksia suurista tappioista. Tutkimusten mukaan tappion tuoma pettymys on jopa kaksi kertaa voimakkaampaa, kuin euforia voitollisen kurssinousun jälkeen. (Havia 2014, 202–203.)

Persoonallisuus sijoitusmarkkinoilla tarkoittaa myös yksilöllistä suhtautumista omaan talouteen ja rahaan ylipäätään. Tämä seikka aiheuttaa vaihtelevia riskinsietokykyjä eri ihmisten välillä. Toisten ollessa synnynnäisiä yrittäjiä, valmiina riskeeraamaan koko omaisuutensa, ovat toiset erittäin vieraantuneita ajatuksesta hävitä minkäänlaisia rahasummia. (Havia 2014, 202–203.)

Kuvio 4. Riskiasteikko.

Kuviossa 4 on riskiasteikko, jonka avulla sijoitusinstrumentteja vertaillaan. Riskin ollessa matala, ollaan riskiasteikon vasemmassa reunassa. Oikeaan reunaan sijoittuva sijoitusinstrumentti on puolestaan korkeariskinen. Tämä asteikko on näkyvillä kaikissa rahoitusyhtiöiden tarjoamissa rahastokatsauksissa. Kun sijoittaja on tietoinen omasta riskinsietokyvystään ja -profiilistaan, voi hän sijoittaa itsensä asteikolle. Tämä informaatio auttaa löytämään itselle sopivan riskisen sijoitusinstrumentin (Aktia.)

3.2.4 Osakkeen tuotto

Osinkoa voidaan maksaa osakepääomalle, jos tuotonmaksu ei vaaranna maksukykyä yhtiössä. Yhtiöltä on tämän lisäksi löydyttävä jakokelpoisia varoja. Edellä mainitut kriteerit ovat säädetty osakeyhtiölaissa. Toisin sanoen, osakkeenomistajille voidaan maksaa osinkoa vasta kun yhtiö on tuottanut voittoa. Yhtiön on hoidettava korot ja lyhennykset, jotta edellytyksiä osingon jakamiseen on olemassa. Velkojat ovat aina ensisijaisia maksunsaajia yhtiön konkurssitilanteessa, joka nostaa omistamisen riskiä. (Sijoittaja c.)

Muita tuotonjakotapoja osingon lisäksi ovat pääoman palautus, yhtiön purkaminen sekä yhtiön omien osakkeiden hankkiminen. Yhtiön hankkiessa omia osakkeita, osakemäärä markkinoilla pienenee, nostaa yksittäisen osakkeen hintaa. Yhtiön purkaminen on harvinaisin tapa jakaa tuottoa. Sijoittaja voi myös myydä omistamansa osakkeet ostohintaa korkeampaan hintaan, hyötyen osakkeen arvonnoususta. (Sijoittaja.)

3.2.5 Sijoittajan elinkaari

Ihmiselämä on verrattain pitkä, ja tulevaisuuden näkymät (muiden muassa lääketieteellisuuden kehityksen ansiosta) kielivät siitä, että elämme jatkossa yhä iäkkäämmiksi. Avoin kysymys sijoittamisen osalta on se, miten me siihen suhtaudumme siihen eri elämämme vaiheissa. Ramit Sethi on kyselyssään selvittänyt, mihin ihmiset olisivat halunneet säästää eri ikäisinä. Kysely osoitti, että 20-vuotiaat henkilöt toivoivat, että olisivat alkaneet säästää matkustamiseen kymmenen vuotta sitten, kun taas 30-vuotiaat vastaavasti toivoivat asuntosäästöjen karttuneen menneinä vuosina. Kyselyssä 40-vuotiaat harmittelivat, etteivät olleet alkaneet säästämään tulevaa eläkettä varten. Kysely osoittaa siis sen, että elämämme aikana asenteet säästämistä ja säästökohdetta kohtaan muuttuvat merkittävästi. (Sethi 2009.)

Näin ollen voidaan todeta, että ihmisen iän mukaan tarpeet elämässä muuttuvat. Tämä heijastuu suoraan myös sijoittamiseen. Vastavalmistuneen 20-vuotiaan sijoitussalkku tulee olla erilainen kuin eläköityneen 65-vuotiaan. Nuoren opiskelijan tulisi käyttää hyökkäävämpää, jopa aggressiivista sijoitusstrategiaa, jolla pyritään nopeaan sijoitusomaisuuden kasvuun. Eläkeläisen taasen tulisi suosia kerättyä omaisuutta puolustavampaa ja varovaisempaa strategiaa tappiota välttämällä. (Havia 2014, 241–249.)

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että nuori voi salkussaan antaa enemmän painoarvoa esimerkiksi riskisille suorille osakkeille. Riski tarkoittaa automaattisesti suurempia tuottoja, ja nuorille sijoitetun pääoman realisoiminen ei ole lähitulevaisuudessa tavoitteena. Iältään vanhempi ihminen painottaisi näin ollen vähemmän riskisiin sijoitusinstrumentteihin, kuten erilaisiin korkosijoituksiin. Korkosijoituksista suositeltavimmat ovat hyvälaatuiset sekä vakavaraiset yritys- ja valtiolainat. Edellä mainituille hyvä lisä voisivat olla asunto- ja kiinteistösijoitukset. (Havia 2014, 241–249.)

Riskinsietokyky vaihtelee iän mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että iäkkäälle äkillinen sijoitusten arvonlasku voi olla katastrofi, kun taas nuori voi odottaa seuraavaa nousukautta. Nuorempi voi myös mahdollisuuksien mukaan paikata palkkatuloillaan korkean riskin aiheuttamat tappiot. On hyvä kuitenkin muistaa, että molemmat esimerkin ikäluokat voivat sijoittaa myös samoihin sijoitusinstrumentteihin. Tämä nuoren kohdalla kertoo riskihaluttomuudesta ja toisaalta iältään vanhemman osalta nousseesta riskinkantokyvystä. Nuorilla on kuitenkin useimmiten enemmän valinnanvaraa, edellä mainittujen palkkatulojen ansiosta. (Havia 2014, 241–249.)

Tarkemmin puhuttaessa sijoitussalkusta, on olennaisinta löytää salkkuun itselle sopiva balanssi. Salkku voi sisältää iästä riippumatta mitä tahansa, mutta kussakin elämänvaiheessa tulisi pohtia sijoitusten tarkoitusta. Nuorella salkun osakepaino voi olla tuntuva ja ikääntyessä riskipitoisten sijoitusten painoa tulisi pienentää, esimerkiksi kasvattamalla joukkolainojen osuutta salkussa. Tämä tuo turvallista kassavirtaa salkun omistajalle. Kannattava tapa eläkeiän häämöttäessä onkin panostaa kassavirtoihin. Tässä vaiheessa se on tärkeämpää kuin kertaluontoisten voittojen metsästäminen. (Havia 2014, 241–249.)

3.2.6 Suomalaisen sijoittaminen

Suomalaiset pitävät rahojaan mielellään pankkitilillä, josta sen saa nopeasti pois. Pankkitilien yhteenlaskettu talletuskanta rikkoi 100 miljardin euron rajan kesäkuussa 2020. Tämä tarkoittaa 100 miljardia euroa seisomassa pankkitileillä, joiden korkokanta on alle 1 prosentin. Suurin osa varoista (87,8 miljardia euroa) on tileillä, joiden keskiprosentti on 0,07 prosenttia. (Suomen pankki 2020a.)

Viimeisen 20 vuoden aikana Helsingin pörssin indeksi on tuottanut vuosittain 6,1 prosenttia (Heikkilä 2019a). Tämä on yli 87 kertainen tuotto prosentti verrattu tämän hetken pankkitilien keskiprosenttiin. Suomalaiset ovatkin alkaneet kiinnostua enemmän osakesijoittamisesta, ja piensijoittajien määrä on noussut elokuussa 2020 kaikkien aikojen huippuunsa yli 887 000 sijoittajaan. Pelkästään vuonna 2020 sijoittamisen on aloittanut noin 80 000 uutta henkilöä. Uusien sijoittajien määrää perustellaan sijoittamisen medianäkyvyyden lisääntymisen ja vuodenvaihteessa avautuneen osakesäästötilin tiimoilta. (Keski-Heikkilä 2020.)

Suomen Pankin laatiman tilastotutkimuksen mukaan vuoden 2019 lopussa suomalaiset kotitaloudet olivat sijoittaneet pörssiosakkeisiin 39 miljardia euroa (Suomen Pankki 2020b). Danske Bankin vuonna 2020 teettämä kysely paljastaa suomalaisten kokevan sijoittamisen hankalaksi, riskiseksi sekä kalliiksi. 61 prosenttia kyselyyn vastanneista kertoi, ettei heillä ole tarpeeksi ylimääräistä rahaa sijoittaakseen. 43 prosenttia piti sijoittamista liian vaikeana tai ei luottanut omaan sijoitusosaamiseensa. (Danske Bank 2020.)

Suomalaiset sijoittavat osakkeiden lisäksi myös rahastoihin, sekä velkainstrumentteihin. Velkatuotteiden osuus on kuitenkin niin pieni kokonaissijoitussummasta, että aihetta vain

sivutaan. Rahastot voivat muodoltaan olla korkorahastoja, joiden tuotto perustuu velkainstrumenttien korkotuottoon. Vuoden 2019 maaliskuun lopussa suomalaisten rahastosijoitusten arvo oli 22,3 miljardia euroa. Kuten kuviossa 5 näkyy, osakerahastojen osuus oli noin 35 prosenttia, korkorahastojen noin 36 prosenttia ja yhdistelmärahastojen osuus noin 19 prosenttia. Rahastojen suosiota selittää niiden helppous ja tuotteen sisällä oleva hajautus. Rahastojen tilaa valvoo ja hoitaa rahastonhoitaja, tai ne voivat olla sidottuja indeksiin. Rahasto-osuuden omistajan ei tarvitse kummassakaan tilanteessa itse seurata ja analysoida rahaston sisältämiä arvopapereita, vaan se tehdään hänen puolestaan. (Suomen pankki 2019.)

Kuvio 5. Rahastotyyppien jakauma suomalaisten kotitalouksien rahastosijoituksissa (Suomen pankki 2019).

3.3 Velka

Suomalaisten velkaantuneisuus on kasvanut suuresti 2000-luvulla. Tilastokeskuksen mukaan kotitalouksien tulot ovat kasvaneet tasaisesti samalla aikavälillä, mutta velan määrä on kasvanut sitä kovempaa vauhtia. Asuntolaina muodostaa suurimman osan keskivertosuomalaisen velkataakasta. (Koivisto 2020.)

Suomalaisten velkatiliä kasvattaa myös paljon viime vuosina esillä olleet kulutusluotot. Kulutusluotot omaavat jopa 14 prosentin siivun kotitalouksien velkamäärästä

tilastokeskuksen ja Suomen Pankin mukaan. Euromääräisesti tämä vastaa 22 miljardia euroa. (Parviala 2019.)

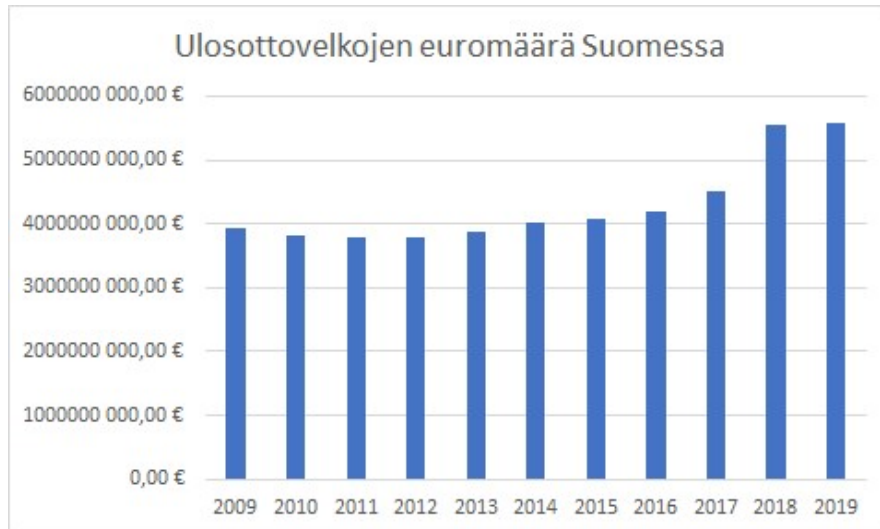

Kuvio 6. Kotitalouksien velkaprosentti verrattuna käytettävissä olevasta tulosta (Suomen Pankki 2020c).

Kuvio 6 näyttää velkasuhteen kasvaneen voimakkaasti vuosituhaten alusta. Velkamäärän ylittäessä 100 prosenttia, suomalaisten velkamäärä on ylittänyt käytössä olevat tulot. Trendin jatkuessa kasvavana, sillä on negatiivisia vaikutuksia kansantalouteen ja sen vakavaraisuuteen.

3.3.1 Ulosottovelallisia Suomessa

Suomalaisten velkamäärän paisuessa lisääntyy myös ulosottovelkojen määrä. Ulosottovelkojen euromäärä on noussut vuodesta 2009 yli puolelatoista miljardilla eurolla. Ulosottovelkojen euromäärä vuonna 2019 oli 5 567 407 732 euroa. (Tilastokeskus 2020a.)

Kuvio 7. Ulosottovelalliset vuosina 2009–2019, lkm (Tilastokeskus 2020b).

Kuviossa 7 on esitetty euromääräisesti ulosottojen määrä vuosina 2009–2019. Kuvioista voidaan huomata ulosottojen määrän nousseen voimakkaasti viimeisen 10 vuoden aikana.

3.3.2 Velan syntyminen

Velka syntyy useimmiten sopimuksesta. Sopimus voi olla yksityishenkilöiden, yritysten tai molempien välinen. Sopimuksen lisäksi velka voi syntyä vahingonkorvaus-, vero- tai elatusvelvollisuuden myötä. (Kuluttajaliitto 2014, 2.) Pankin (tai toisen yksityishenkilön) kanssa tehtävät laina- tai luottosopimukset siis synnyttävät velvollisuuden takaisinmaksuun. Tämä turvaa pankkien toimintaa ja helpottaa rahavirtojen ennakoimista. (Raha ja talous 2011.)

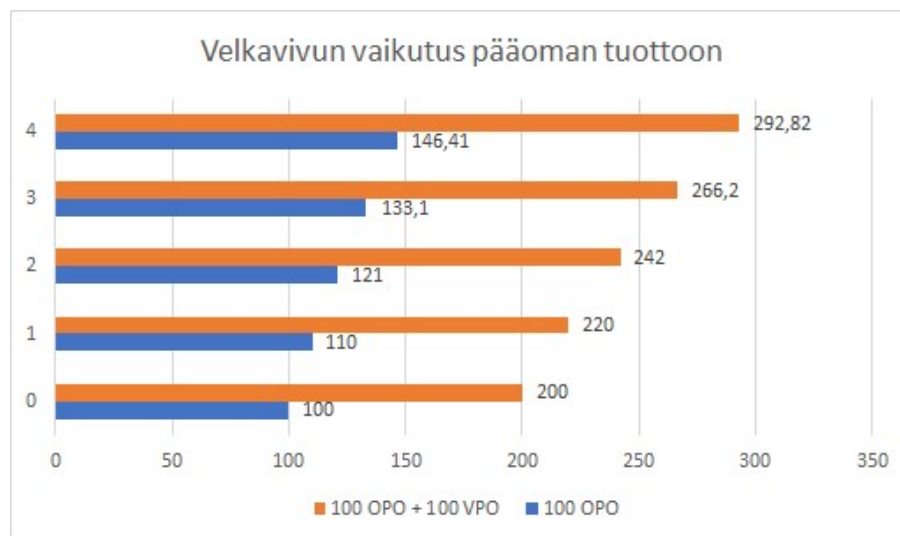
3.3.3 Velan hyvät ja huonot puolet

Velasta puhuttaessa tulee usein monille mieleen, sen olevan huono ja ihmistä kuormittava asia. Velka ei kuitenkaan ole kumpaakaan, hyvää eikä pahaa. Olennaista on ymmärtää, että velan käyttökohde määrittelee sen tarpeellisuuden. Hyvin toteutettu velkaantuminen voi vaurastuttaa, kun taas huono velan käyttökohde heikentää tulevaisuuden vaurastumismahdollisuuksia. Käytännön esimerkkinä, puuseppä ottaa lainaa saadakseen uuden vannesahan, jonka avulla hän luo raaka-aineista myytäviä tuotteita ja tekee tuottoa. Tämä on hyvin suunniteltua ja perusteltua velan ottamista.

Toinen esimerkki hyvästä lainasta on maksullinen kurssi, jonka avulla ihminen voi kehittää itseään ja parantaa asemaansa työmarkkinoilla. Valtion takaama opintolaina menee samaan kategoriaan hyvänä lainana, sillä se otetaan kouluttautumisen tueksi. (Talousviisas 2018.)

Asuntolainaa voi katsoa positiivisena velkana. Se haetaan pankista asunnon hankintaa varten. Hankkiakseen asunnon ilman lainaa, täytyisi ostajalta löytyä suuri pääoma ja sen keräämiseen pelkän palkan avuin voi kulua vuosikymmeniä. (Aulasmaa 2019.)

Velalla on myös vipuvarsi ominaisuus, toisin sanoen vipuvaikutus. Vipuvaikutus tarkoittaa sitä, että velkasijoitus tuottaa enemmän, kuin mikä on alkuperäinen sijoitettu pääoma. Arvonnousua siis tapahtuu, vaikka sijoitetusta summasta vain murto-osa olisi omaa rahaa ja loput velkaa. Vivutusta yleisesti käytetään muiden muassa asuntosijoittamisessa. Tällöin vipu toimii, jos vallitsevat korot ovat pienemmät, kuin tuotto sijoitetusta asunnosta. Vipuvaikutus on kuitenkin molempiin suuntiin toimiva, eli suuret tappiot ovat myös mahdollisia. (Havia 2014, 92–94.)

Kuvio 8. Velkavivun vaikutus pääoman tuottoon.

Kuviossa 8 nähdään velkavivun vaikutus pääoman tuottoon. Vertailussa on käytössä sama oman pääoman osuus, mutta oranssilla kuvatussa skenaariossa mukana on myös velkarahaa. Tuotto on laskettu käyttäen 10 prosentin vuosittaista tuottoa. Vuoden neljä (4) lopussa sinisen vivuttoman skenaarion oman pääoman tuotto on 46,61 prosenttia, ja

vivullisen oman pääoman tuotto 92,82 prosenttia velkarahan takaisinmaksun jälkeen. Esimerkissä ei ole otettu huomioon velan korkoa, yksinkertaistamisen vuoksi.

Vaikka hyvä velanottaminen, ja oikeiden velan käyttökohteiden valitseminen luonnistuisi, piilee niissäkin aina riski. Esimerkiksi asuntosijoittamisessa voidaan kohdata yllättäviä menoja, kuten remontit, jolloin tuottavuus laskee äkillisesti. Tämä on otettava huomioon, ja velkaan on aina suhtauduttava varauksella. Velan määrän tulisi myös olla omaa riskiprofiiliasi vastaava, eli on varauduttava velan summan suuruiseen tappioon. (Havia 2014, 92–94.)

3.3.4 Velkajärjestely ja sen edellytykset

Velkajärjestely on viimeinen vaihtoehto pahasti velkaantuneelle henkilölle. Yksityisten velkajärjestelyä säätelee laki. Velkajärjestelyllä käräjäoikeus määrittelee henkilölle maksuohjelman, jota noudattamalla voidaan keventää velkataakkaa. Pääsääntöisesti maksuohjelman pituus on 3 vuotta. Velkajärjestelyyn päästäkseen, on henkilön täytettävä kuitenkin tietyt edellytykset. (Oikeus 2018a.)

Ensimmäinen edellytys on, että kotipaikkana on Suomi, ja velat ovat pääosin Suomessa. Myös jos henkilö on yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja, tulee toimipaikan olla Suomi. (Oikeus 2018b.)

Toisena edellytyksenä on, että velat ovat aiheutuneet seuraavista syistä: sairaus, työkyvyttömyys, työttömyys tai muu olosuhteiden muutos. Näin ollen, maksukyvyyn heikentyminen ei saa olla ainoastaan itse aiheutettua. Velkojen on lisäksi oltava niin suuret, että henkilöllä ei ole maksukykyä niiden hoitamiseen. (Oikeus 2018b.)

Kolmantena edellytyksenä on, että henkilö on selvittänyt kaikki muut vaihtoehdot velkojen hoitamiseksi. Velkajärjestelyn ollessa viimeisin vaihtoehto, on kartoitettava kaikki muut vaihtoehdot ennen siihen pääsyä. Paras vaihtoehto ennen käräjäoikeuden kanssa käytävää velkajärjestelyä on pyrkiä sovintoon velkojen kanssa. (Oikeus 2018b.)

3.4 Omistaminen

Omaisuuksensuoja on perustuslakiin kirjattu (15§), ”jokaisen omaisuus on turvattu” (Finlex). Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisella on oikeus käyttää omaisuuttaan

haluamallaan tavalla. Toisaalta ketään ei voida estää, tai rajoittaa käyttämästä omaisuuttaan parhaaksi katsomallaan tavalla. Omaisuuden suoja on omistamisen yksi peruspilareista, ja siihen kaikki omistaminen perustuu Suomessa.

Perusajatus omistamisesta on kaikille tuttu, eli jos luonnollinen henkilö hankkii itselleen jotain hyödykkeitä (aineetonta tai aineellista), on hän tällöin kyseisen hyödykkeen omistaja. Toisen omaisuutta voidaan estää käyttämästä omistajan toimesta, esimerkiksi henkilö A voi kieltää henkilöä B käyttämästä hänen omistamaansa autoa. Omistajia voivat olla muutkin, kuin luonnolliset henkilöt, kuten valtio, yritykset, seurakunta ja kunta. (Oksanen 2015.)

3.4.1 Reaaliomaisuus

Reaaliomaisuudeksi kutsutaan henkilön omistamia tavaroita. Arkikäytössä olevia reaaliomaisuuden piirteitä täyttää esimerkiksi auto, asunto, taideteokset, luksustuotteet ja käyttötavarat kuten tietokone tai ruokapöytä. Suomalaisten arvokkain omaisuuserä onkin useasti asunto tai kiinteistö. (Tilastokeskus 2018.)

3.4.2 Maanomistus

Suomen maa-alasta valtio omistaa 30 prosenttia. Kunnat, seurakunnat ja yritykset omistavat vain 10 prosenttia maa-alasta, jolloin yksityiseen omistukseen jää jopa 60 prosenttia Suomen maa-alasta. (Maanmittauslaitos.) Suomalaiset ostavat ja perivät maata, mutta sitä harvoin myydään eteenpäin, joka osittain selittää yksityisen omistuksen suuren osuuden (Hänninen & Ripatti 2007).

Suomessa maa-alueen arvo koostuu useasti siinä olevista rakennuksista, laitteista ja alueella olevasta metsästä, pellostä tai arvokkaasta maaperästä ja luonnonvaroista. Maa-alue arvoon vaikuttaa myös alueen käyttötarkoitus, sille myönnetty rakennusoikeus ja liikenneyhteydet maa-alueella tai sen lähetyvillä. Maa- ja metsätalouteen soveltuvan tontin, turpeen ja maa-aineksen arvo saattaa olla monille maanomistajille yllätys. (Vero 2018.)

3.4.3 Metsän omistus

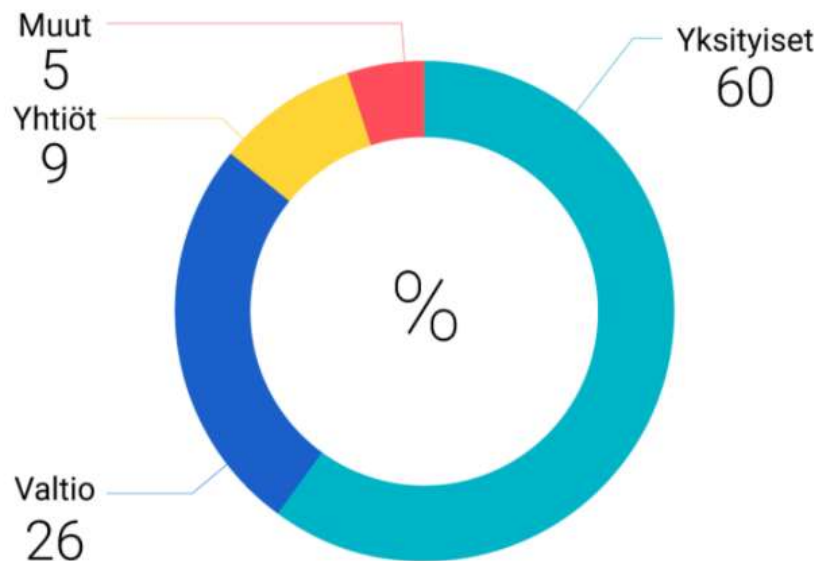
Yhtiöiden osuutta metsänomistuksesta on rajoitettu Suomessa Venäjän keisarin toimesta 1900-luvun alussa. Laki uudistuksen ja siitä seuranneen Lex Kalliolakiuudistuksen vaikutukset näkyvät nykypäivänäkin maa-alueiden omistusmäärässä. (Virtanen 2006.)

Suomen vientitaloudelle metsä on kallisarvoista ja yksityishenkilö voi hyötyä siitä hoitamalla ja myymällä metsäänsä puunjalostusyhtiöille. Yksittäisen mäntytukin kuutiohintana on ollut vuonna 2020 noin 56 euroa. (Maaseudun tulevaisuus.) Kaataessa usean hehtaarin verran metsää, voi myyjä netota suuriakin summia, antaen samalla tilaa uudelleenistutukselle.

Metsänhoitopolitiikka määrittää miten metsää hoidetaan ja kuinka nopea metsän hakkuukierto on. Metsänomistajan velvollisuudeksi koituu luonnon monimuotoisuuden suojeleminen kestäväillä metsänhoidon periaatteilla. Metsänhoito on kärsinyt Suomessa, kun vanhempi, metsää omistava sukupolvi on menehtynyt ja nuorempi ikäluokka ei ole kiinnostunut metsän kunnosta. Uusien tekniikoiden avulla hoitamattomia metsiä on kuitenkin pystytty tunnistamaan entistä tehokkaammin. (Hänninen & Ripatti 2007.) Hyvin hoidettu metsä on arvoltaan suurempi, kuin huonosti hoidetun, joten omistajalle metsänhoito on myös sijoitusten hoitamista (Metsä Group).

Metsien omistus

Suomessa on yli 600 000 metsänomistajaa.

Kuvio 9. Metsien omistuksen jakauma Suomessa (Pantsu 2019).

Kuviossa 9 näkyy metsänomistajien suhteet koko Suomen metsän osuudesta. Suomessa yhä lisääntyvässä määrin metsien omistukset ovat siirtymässä kotimaisille ja ulkomaisille rahoittajille. Metsän arvo on korkea, ja Suomessa yksityiset ihmiset pyrkivät säilyttämään metsän omistajuutta itsellään verotuksen kiristyksistä huolimatta. (Pantsu 2019.)

3.4.4 Kiinteistö

Kiinteistö on maa- tai vesialue, joka täytyy merkitä kiinteistörekisteriin. Kiinteistöön kuuluvat sillä sijaitsevat rakennukset ja kiinteät laitteet. (Tilastokeskus c.)

Kiinteistön arvoa voi muokata esimerkiksi rakentamalla, remontoimalla tai purkamalla alueella olevia rakennuksia. Kiinteistön arvoon vaikuttaa myös sijainti ja sillä sijaitsevat luonnonvarat. Yksityishenkilö voi rakennuttaa kiinteistölle asuintalon tai kesämökin ja rakennuksen valmistuttua kiinteistön arvo on noussut. Rakennuttajalla on mahdollisuus

myydä kiinteistön joko kokonaisena, tai osittaisena määräalana eteenpäin näin halutessaan. (Vero 2018.)

4 Varallisuuden hoito elinkaaren aikana

4.1 Tutkimus

Opinnäytetyön tutkimus on toteutettu varallisuudenhoitoon liittyvillä haastatteluilla. Haastattelun tyyppi on puolistrukturoitu haastattelu, jossa haastateltavilta on kysytty samat kysymykset, mutta vastausta ei ole lukittu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavalla on ollut vapaa sana. (Hiusjärvi & Hurme 2001, 44-45.)

Haastattelun tyypiksi valikoitui puolistrukturoitu haastattelu, koska tutkimuksessa haluttiin selvittää niin kohderyhmän varallisuuden jakaumaa ja talouden tilaa, kuin varallisuudenhoitoon liittyviä mielipiteitä ja asenteita, joita voi olla vaikea laittaa sanoiksi tai valmiille skaalalle kvantitatiiviseen tutkimuspohjaan.

Haastattelut (liite 1) on toteutettu 20 eri elämäntilanteessa olevalle yksityishenkilölle yksilöhaastatteluna kasvokkain ja puhelimen välityksellä. Haastateltavat ovat valikoituneet opinnäytetyön tekijöiden tuttavista eri elämäntilanteiden perusteella. Kohderyhmäläiset pyrittiin valitsemaan niin, että heillä kaikilla olisi erilainen taloudellinen tausta. Haastateltavat jaettiin pohjatietojen mukaan neljään eri kategoriaan, jotta vastauksista pystyisi tulkitsemaan myös sosioekonomisen aseman ja ikäluokan vaikutuksen varallisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Haastatteluprofiilit jakautuivat opiskelijoihin, joita oli kuusi, nuoriin perheettömiin, heitä oli viisi, perheellisiä viisi ja eläkeläisiä neljä.

Tutkimuksen profiiliin takia, koettiin 20 haastattelun ja kerätyn pohjatiedon antavat tarpeellisen kuvan suomalaisten taloudellisista asenteista. Suuremman kohderyhmän tuloksien analysointi olisi aiheuttanut liian suuria haasteita opinnäytetyön tekijöille. Haastattelut suoritettiin viikkojen 39 ja 41 välisenä aikana.

Haastateltavien talouden tilaa avattiin selvittämällä mihin eri omaisuuslajeihin heidän omaisuutensa jakautuu ja mihin kaikkeen haastateltavat ovat ottaneet lainaa. Haastatteluissa tutkittiin kohderyhmän mielipiteitä liittyen velkaan, säästämiseen ja sijoittamiseen. Tutkimuksessa selvitettiin myös sijoittavien haastateltavien

sijoitushistoriaa, sekä salkkujen arvotuotepainoja. Haastatteluiden avulla tutkittiin kohderyhmän säästömahdollisuuksia ja -määrää haastateltavan käytettävissä olevasta kuukausitulosta.

4.2 Varallisuus

Tutkimuksen mukaan suomalaiset arvostavat käytännön asioita. Asunto, mökkitontti, auto ja kodin elektroniikka ovat suomalaisten suurimpia reaaliomaisuuden eriä. Asuntoon joudutaan säästämään muutamia vuosia, ja lainan osuus asunnon hinnasta on suuri. Asunto ja mökkitontti ovat monelle nuorelle tavoiteltuja säästökohteita ja vanhemmille sukupolville elämän tärkeimpiä hankintoja. 15 haastateltavalla on oma auto. Kohderyhmän jäsenet pyrkivät säästämään noin 20 prosenttia kuukausituloistaan. Pakollisten menojen jälkeen pyritään elämään vapaasti, rajoittamatta esimerkiksi ulkona syömistä tai kulutustuotteiden ostoa. Säästämistä hankaloittaa opiskelijoilla pienet tulot, sekä tuntipalkkaisten palkan määrän epätasaisuus. Epätasaisen palkan kanssa elämistä helpottaa kulutusluottojen mahdollistama omien varojen yli kuluttaminen ja luottoyhtiöiden tarjoama maksuaika.

Jokainen haastatteluun vastannut nuori (alle 30 vuotiaat) elää vuokralla, mutta 90 prosenttia kohderyhmästä kokee oman asunnon hankinnan tärkeäksi. 60 prosenttia säästää asuntoa varten. ASP-tili on käytössä kahdella vastaajalla neljästätoista ja jo asunnon omistavista kuudesta oli yhdellä ollut ASP-tili. Yksi vastaaja ei ollut miettinyt lainkaan ensiasunnon ostoa, ja koki ASP-tilin itselleen turhaksi. Osa vastaajista koki ASP-tilin olevan huonompi asuntosäästötapana, kuin osake- tai rahastosijoittaminen.

Haastatteluiden, ja saatavilla olevan tilastotiedon, mukaan suomalaisten rahoitusvarallisuus on tiukasti sidottuna pankkitiliin. Osake- tai rahastosijoittajia kohderyhmästä oli yhdeksän, eli hieman alle puolet, mutta salkkujen arvo oli pienempi tai suurinpiirtein saman suuruinen kuin pankkitilin arvo. Vastauksissa nousi esiin pankkitilillä olevan rahan tärkeys taloudelliseen hyvinvointiin ja turvallisuudentunteeseen. Sijoitusmuodoista tyypillisin vastaajille on osakesijoittaminen. Osakkeita hankittiin niin pörssin kautta, kuin omien yritysten osakepääoman rahoituksen yhteydessä. Kolmella vastaajalla oli yksi tai useampi oma yritys. Sijoittavista vastaajista kaksi sijoitti pelkästään rahastoihin. Kohderyhmän käyttämistä rahastotyypeistä osakerahastot ovat selkeästi suosituimpia.

4.3 Asenteet säästämiseen

Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää suomalaisten asenteita säästämistä ja sijoittamista kohtaan. Tutkimuksessa ollaan eroteltu säästäminen ja sijoittaminen toisistaan. Säästämisellä tarkoitetaan rahan säästöön laittamista, kun taas sijoittamisella sijoittamista eri rahoitusinstrumentteihin. Ensimmäisessä vaiheessa on niputettu yhteneväisyydet kaikkien haastateltujen asenteissa sukupolvea tai sosioekonomista asemaa katsomatta. Tämän jälkeen haastattelujen avulla saatua dataa on jaettu sukupolvittain ja sosioekonomista asemaa tarkastellen. Näiden vedenjakajien avulla saatiin asenteet lokeroitua.

Haastatteluiden vastausten perusteella tavoitteellinen säästäminen on Suomessa erittäin suosittua. Jokainen haastateltu kertoi tavoitteellisen säästämisen olevan tärkeää. Tämä tukee myös yleistä käsitystä siitä, että säästämisen merkitys on suuri. Tutkimus osoitti myös, että Suomessa ihmiset suosivat paljon erilaisia tapoja säästää. Tutkimuksen mukaan pankkitileillä halutaan pitää reiluja katteita, joka luo turvallisuuden tunnetta. Turvallisuuden tunne tulee siitä, että äkillisten menojen sattuessa, voidaan maksut suorittaa huoletta.

Tutkimuksessa ei löydetty eroja asenteissa säästämistä kohtaan sukupolvien ja eri sosioekonomisten asemien välillä. Suurimmat erot olivat säästötavoissa. Kaikki kuusi haastateltua opiskelijaa olivat tutkimuksen perusteella maltillisia säästäjiä, eikä pienten tulojen vuoksi rahaa jää juuri säästettäväksi. Vastausten perusteella viisi opiskelijoista kertoi budjetoivansa elämäänsä siten, että raha riittäisi myös äkillisiin menoihin. Ymmärrys säästämisen tärkeydestä ja halu säästämiseen oli kuitenkin jokaisella yhteneväinen. Viisi opiskelijaa kertoi tavoittelevansa tilannetta, jossa rahaa jäisi enemmän säästöön. Kysyttäessä kuukausittaisista menoista neljä kuudesta haastateltavasta kertoi menojen olevan tulojen kanssa samalla tasolla, mikä alleviivaa opiskelijoiden säästämisen hankaluutta. Tutkimus tukee väitettä siitä, että säästäminen koetaan tärkeäksi nuoresta iästä huolimatta.

Perheettömillä haastateltavilla oli säästämisen suhteen parempi tilanne kuin opiskelijoilla. Tulojen suhde menoihin oli selkeästi positiivinen. Perheettömistä haastateltavista neljä kertoi rahaa jäävän hyvin säästettäväksi. Ylijäävät varat jäivät kaikilla viidellä tässä kohderyhmässä pankki- ja säästötilille. Lisäksi kaksi haastateltavista kertoo avanneensa ASP-tilin, jonka avulla on säästänyt tulevaa

ensiasuntoa varten. Vapaaehtoista eläkettä ei maksanut yksikään perheetön, koska eläke ei ollut vielä nuoren iän vuoksi tullut ajankohtaiseksi pohdinnan aiheeksi. Tutkimus tukee sitä, että opiskelujen päätyttyä on voitu työelämässä aloittaa säännöllinen kuukausisäästäminen. Kysyttäessä haastateltavien toiveita säästökohteista, kolme kertoi haluavansa säästää matkailua varten. Kaikkien vastauksista voitiin päätellä kuitenkin, että muut tulevaisuuden suunnitelmat olivat vielä hyvin avonaiset.

Perheelliset haastateltavat olivat tutkimuksen mukaan hyvin säästömyönteisiä. Ikänsä puolesta tutkimuksessa perheelliset edustivat vanhempaa sukupolvea, kuin perheettömät. Tämä näkyi säästämisessä siten, että lasten synnyttyä säästämiseen jäi hetkellisesti vähemmän rahaa käytettäväksi. Kolme viidestä haastateltavasta kertoi, että lapsen/lapsien syntymä aiheutti hetkellisesti taloudellista ahdinkoa. Kaksi muuta kertoi suunnitelleensa talouttaan tarkasti, jotta säästäminen onnistuisi jatkuvana lasten synnyttyäkin. Tämän kohderyhmän haastateltavista ei ollut yksikään kohdannut työttömyyttä, jonka vuoksi lasten syntymä oli merkittävin muista kohderyhmistä erottuva taloudellinen rasite. Tähän kohderyhmään kuuluvista kahdella oli perinteisen pankkitileille säästettyjen varojen lisäksi myös vapaaehtoisen eläkkeen maksua. Vapaaehtoisen eläkkeen maksaminen tässä kohderyhmässä oli myös ennakkotietojen perusteella odotettua, ja sen tutkimus vahvisti. Syy vapaaehtoisen eläkkeen maksamiseen oli epäluottamus Suomen eläkejärjestelmää kohtaan. Tämän epäluottamuslauseen kertoi molemmat vapaaehtoista eläkettä maksavista haastateltavista. Yksi vastaajista kertoi hänelle jääneen reilusti ylimääräisiä varoja, jolla sai myös vapaaehtoisen eläkkeen pohjaksi paljon pääomaa.

Kaikki neljästä haastatelluista eläkeläisistä piti tavoitteellista säästämistä tärkeänä asiana. Vastauksista kävi ilmi, että kaikilla tavoitteellinen säästäminen on aloitettu heti työurien alussa. Säästäminen oli kaikilla käteisen rahan säästämistä siihen asti, kunnes pankkitilit yleistyivät. Tämän jälkeen varoja säästettiin säännöllisesti, niin paljon kuin pakollisten kulujen jälkeen rahaa jäi jäljelle. Nuorella iällä asenteet säästämistä kohtaan olivat hyvin myönteiset. Nämä asenteet selittyvät haastateltavien mukaan sillä, että säästäminen oli sinä aikana pakollista. Tämän tutkimuksen nojalla yksikään tämän kohderyhmän haastateltavista ei nauttinut suuria palkkoja, joten säästöt pahan päivän varalle oli oltava.

Säästäminen eläkeläisten kohderyhmässä on muuttunut iän myötä. Perheiden perustaminen toi omat rasitteensa kotitalouksien talousrakenteisiin ja säästäminen

jokaisen eläkeläisen kohdalla vaikeutui tässä vaiheessa elämää. Myös vaihtelevat työtilanteet toivat mukanaan ongelmia talouteen, joka rajoitti säästämisen mahdollisuuksia.

Haastatellut eläkeläiset kertoivat säästämisen motiivien muuttuneen elämän aikana useita kertoja. Oman tulevaisuuden kannalta säästettiin ennen oman perheen perustamista. Tämän jälkeen tärkeimmät säästökohteet ovat olleet lapset ja lapsenlapset, joiden tukemiseksi on säästetty. Kaikilla neljällä haastatellulla eläkeläisellä on lapsenlapsia, ja he ovat kokeneet velvollisuudekseen auttaa heitä omilla säästöillään. Jotta nuorempien sukupolvien taloudellinen tukeminen on ollut mahdollista, on vastausten perusteella pääteltävissä, että oma talous on pidetty mahdollisimman hyvässä kunnossa. Lisäksi vastauksissaan eläkeläiset painottavat omaa eläkekertymään. Eläkkeen määrä on mietityttänyt, ja sitä varten on säästetty. Yksi neljästä kertoi maksaneensa viimeisinä työvuosinaan vakuutusyhtiön tarjoamaa vapaaehtoista eläkettä. Kolme haastatelluista kertoivat vapaaehtoisen eläkkeen tulleen näkyvästi tarjolle vasta työurien loppuvaiheessa, ja siksi he eivät säästäneet sen avulla.

4.4 Asenteet sijoittamiseen

Haastateltavien asenteet sijoittamista kohtaan olivat kaksijakoisia. Noin puolet haastateltavista on sijoittanut, kun taas toinen puoli ei. Haastatteluista kävi kuitenkin ilmi, että varojaan sijoittaneet henkilöt olivat sijoittaneet vain hyvin tavallisiin sijoitustuotteisiin, eli osakkeisiin ja rahastoihin. Nämä henkilöt osoittivat myös sijoittamisen alkaneen vasta sijoittamiseen liittyvän tietotaidon hankittuaan. Tutkimus siis osoitti, että tieto sijoittamisesta ja sijoitustuotteista oli laukaiseva tekijä sijoittamisen aloittamiselle. Toisin sanoen, ne haastateltavat, jotka eivät olleet tietoa sijoittamiseen saaneet tai hankkineet suhtautuivat varauksellisesti sijoittamista kohtaan. Tutkimuksen perusteella voidaan osoittaa, että asenne sijoittamista kohtaan on hyvin riippuvainen siitä, kuinka paljon tietotaitoa henkilöllä on. Toinen tutkimuksen osoittama näkökulma on varojen käyttö. Ne haastatellut, jotka olivat ansiokkaita säästäjiä, olivat myös sijoittaneet tai ajatelleet sijoittamisen aloittamista.

Vastausten perusteella haastatellut opiskelijat olivat aktivoituneet sijoittamaan opiskelun alettua. Kaikki opiskelijoiden kohderyhmässä olleet antoivat vastauksissaan selkeän viestin siitä, että sijoittaminen on hyvä asia. Sijoittaminen myös kiinnostaa opiskelevia nuoria, ja vastauksissa nostettiin useasti esille se seikka, että nuoret ovat

valveutuneempi sijoittamiseen. Osaltaan tätä vastausten perusteella selittää se, että digitalisaation myötä sijoittaminen on helpompaa. Haastatelluista opiskelijoista kaksi sijoittaa.

Haastatelluista perheettömistä henkilöistä neljä harjoittaa sijoitustoimintaa. He kertoivat sijoittamisen alkaneen opiskelujen päätyttyä. Innostuksen sijoittamiseen yksi haastateltava kertoo saaneensa ystäviltaan. Kokemukset sijoittamisesta ovat olleet kaikkien sijoittavien mielestä hyviä. Yksi kohderyhmästä kertoi sijoittamisen olevan kaukainen ajatus. Selityksenä tälle, haastateltava mainitsee tietotaidon puutteen. Kaikkien perheettömien haastateltujen henkilöiden mielestä sijoittaminen on kannatettava ajatus.

Perheelliset haastatellut ihmiset jakautuivat siten, että yksi vastanneista oli sijoittanut pelkästään rahastoihin ja yksi rahastoihin ja omaan yritykseen. Loput haastatelluista olivat harkinneet elämänsä aikana sijoittamista. Haastateltujen vastauksista ilmeni, että sijoittamista puolsivat kaikki tästä kohderyhmästä. Sijoittamista ei kuitenkaan ole aloitettu sen hankaluuden takia. Vastausten perusteella suurin syy myönteiselle suhtautumiselle oli sijoitusten arvon nousun mahdollisuus. Kaksi haastatelluista kertoivat sijoittavan lapsiaan varten. Perheellisten ollessa tässä tutkimuksessa keski-ikäitään vanhempia kuin perheettömien, huomattiin perheellisten tietämyksen sijoittamisesta olevan paremmalla tasolla. Toisaalta sijoitustoiminta oli paljon varovaisempaa ja riskittömämpää opiskelijoihin verrattuna.

Eläkeläiset kohderyhmänä suhtautuivat sijoittamiseen positiivisesti. Haastateltavista kaikki ilmaisivat mielenkiintonsa sijoittamista kohtaan, mutta kukaan ei vastauksissaan kertonut sijoittavansa. Perusteluina olivat tietoteknisen osaamisen puute. Digitalisaation myötä sijoittamisesta oli tullut liian haastavaa. Kaikki haastatellut kertoivat sijoittamisen olleen kaukaiselta tuntuva asia. Yksi haastatelluista kertoi kokeneensa pörssin olevan vain varakkaiden ihmisten paikka. Kaikki kokivat perinteisen säästämisen olevan riittävä tapa varojen käytölle, eivätkä ole haikailleet sijoittamisen mahdollistamia tuottoja.

4.5 Asenteet velkaan

Haastateltavien asenteet yleisesti ottaen velkaa kohtaan olivat positiivisia. Velkaa on otettu eri elämän vaiheissa eri tarkoituksiin. Positiivinen suhtautuminen tulkittiin johtuvan siitä, että suurin osa otetuista veloista ja lainoista olivat matalakorkoisia. Eniten otettuja

lainoja olivat opintolaina sekä asuntolaina. Vastauksista kävi ilmi, että korkeakorkoiset kulutusluotot olivat pelottava ajatus ja suhtautuminen niihin negatiivinen. Kolme haastatelluista oli kuitenkin ottanut käyttöön luottokortin, mutta kertoivat niiden korkojen olevan niin maltilliset, että niiden käyttöönotto ei tuntunut huonolta ajatukselta. Luottokortin kerrottiin tuovan turvaa, ja sitä on käytetty maksamiseen tilanteissa, joissa kertaostoksen hinta on ollut poikkeavan suuri. Suurimmista omistuksista, autoja oli otettu sekä autolainalla, että rahoitusyhtiösopimuksilla.

Vastausten perusteella opiskelijoilla velka on astunut kuvaan, kun he ovat ottaneet opintolainaa. Opintolaina auttaa opintojen suorittamisessa, ja haastateltujen vastausten perusteella, jopa ainoa opiskelun mahdollistava tekijä. Vastauksissa kävi ilmi, että opintolainan yleisyys on helpottanut asennoitumista sen ottamista kohtaan. Vaikka opintolaina on tulevaisuudessa maksettava takaisin, kokevat kaikki haastateltavat sen olevan kuitenkin positiivista velkaa. Vastausten perusteella kaikki suhtautuvat asuntolainaan myös positiivisesti. Kaikki kertoivat asuntolainan olevan välttämätön ensiasuntoa varten. Yksi haastateltavista oli jo ennättänyt ottaa lainaa yrityksen perustamista ja liiketoiminnan pyörittämistä varten. Hän kertoi suhtautuvan velkaan positiivisesti, koska koki velan mahdollistavan hänelle tulevaisuuden rahavirtoja ja tätä kautta elannon.

Perheettömien kohderyhmästä kolmella oli takanaan opintoja, ja opintolainan maksuja vielä kontollaan. Suhde opintolainaan oli positiivinen, ja vastauksissa opintolainan ottaneet pitivät sitä myös tärkeänä opintojen suorittamiseksi. Yhdellä haastatelluista oli asuntolaina ja sen yhteydessä otettu remonttilaina. Asunto- ja remonttilainan ottamista hän perusteli sillä, että ensiasunnon ostaminen olisi ollut taloudellisesti haastavaa ilman niitä. Muita isompia velkoja ei tämän kohderyhmän haastateltavat olleet ottaneet.

Perheellisistä haastateltavista neljä suhtautui myönteisesti velkaan ja yksi kielteisesti. Yhdellä haastateltavista on juokseva asuntolaina, ja kahdella on ollut asuntolaina. Asuntolainaa edelleen maksava haastateltava kertoi nykyisen alhaisen korkotason auttavan häntä lainan takaisinmaksussa. Asuntolainan maksaneet haastateltavat olivat ottaneet myös remonttilainan asuntojen putkiremontteja varten. Kaksi haastateltavista, joilla ei asuntolainaa ole, kertoivat perinnöllä olleen iso rooli ensimmäisen asunnon hankinnassa. He kertoivat myös harkinneensa asuntolainan ottamista myöhemmässä vaiheessa elämää. Perheellisistä kolmella on vastausten perusteella luottokortti äkillisiä menoja varten.

Haastatelluista eläkeläisistä kaikilla on tai on ollut asuntolainaa. Vastausten perusteella suhtautuminen asuntolainaan on positiivista. Eläkeläisten suhtautuminen velkaan on muuttunut elämän aikana. Haastateltavista yksi kertoi korkojen vaihtelun olleen suurta elämän aikana, ja muistutti 90-luvun lamasta. Tutkimus siis osoittaa, että vallitsevat korot vaikuttavat suhtautumiseen velasta. Velka on ollut kaikkien kohderyhmän haastateltavien mielestä aiemmin enemmän paheksuttava ja vältettävä asia. Kuitenkin nykyisten helpommin ennustettavien koron nousujen ansiosta, velan ottaminen on tehty turvallisemman oloiseksi.

5 Johtopäätökset ja reflektointi

5.1 Johtopäätökset

Suomalaisten varallisuudenhoito on varovaista ja keskittyy palkkatulojen säästämiseen. Säästöjä kartutetaan oman taloudellisen hyvinvoinnin lisäksi suuriin hankintoihin, kuten asuntoon, mökkintonttiin ja oman yrityksen perustamiseen. Suomalaisten säästäminen tapahtuu useimmiten pankkitilin avulla ja vasta kun ylimääräistä rahaa löytyy, siirrytään osakkeiden ja rahastojen pariin. Kotitalouksien sijoittaminen keskittyy kotimaisiin pörssiosakkeisiin suoraan ja rahastojen kautta. Suomalaiset kokevat sijoittamisen vaikeaksi ja kalliiksi. Koetaan, että tietotaito sijoittamiseen on vajavaista.

On ymmärrettävää, että kaikkea rahavarallisuutta ei voi sijoittaa. Rahaa kuluu niin ruokaan, asumiseen, laskuihin ja muihin elämän kuluihin. Pankkitililtä on myös hyvä löytyä puskuria yllättäviin menoihin. Suurta summaa pankkitileillä voi selittää myös markkinoiden matalat tuotto-odotukset. Korkotaso niin JVK-lainoissa, kuin korkorahastoissa on lähellä nollaa, joten suomalaiset voivat kokea korkotuotteiden olevan epätehokkaita. Talouden heitellessä yhtä paljon kuin koronakriisin aikana, eivät osakkeetkaan ole riskinsä takia houkuttelevia varovaiselle sijoittajalle. (Heikkilä 2019b.)

Suomalaiset näkevät velkarahassa kaksi puolta. Lainaa voi ja kannattaa hankkia elämän tärkeisiin menoihin ja tilanteisiin missä ansainta on hankalaa. Lainaa kuitenkin pyritään välttämään ja niin sanotun turhan lainan otto koetaan virheenä. Asuntolainat täyttävät selkeästi suurimman osuuden suomalaisten velan määrästä. Asunto- ja opintolainaa pidetään positiivisena velkana, koska ne mahdollistavat oman varallisuuden ja tulevaisuuden tulojen kasvattamisen.

Suomalaisten talouskäyttäytyminen on muuttunut voimakkaasti vuosituhannenvaihteen jälkeen. Nuoret aikuiset ovat kiinnostuneet selkeästi enemmän sijoittamisesta ja omasta taloudesta. Sijoittaminen tuntuu kiinnostavan varsinkin juuri työelämään siirtyneitä nuoria. Samaa aikaa velan määrä kotitalouksissa on kasvanut ja korkeakorkoisten kulutusluottojen määrä noussut. Asunto- ja taloyhtiölainojen kasvu kielii asuntojen kiihtyvistä markkinoista. Suomalaisten pankkitilien talletuskanta on jatkanut kasvuaan yli 100 miljardin euron ja uusien sijoittajien määrä on noussut uuteen huippuunsa.

Voidaan siis todeta, että raha ottaa yhä enemmän roolia ihmisten elämästä. Vaikeaksi koettu varallisuudenhoito tarvitsisi lisää huomiota koulutusjärjestelmässä ja kansan paremman talousosaamisen vaikutukset voisivat olla pitkäkantoiset. Kulutusluottojen kasvava osuus suomalaisten velkapotista kertoo kulutuksen ja ansainnan suhteesta huonoja uutisia. Suomalaiset velkaantuvat hurjaa vauhtia verrattuna ansainnan määrään ja maailmantalouden heitellessä koronapandemia takia, ei yhtälön summa ole positiivinen. Yksityisen velan rooli on tärkeä niin yksityishenkilöille, kuin makrotaloudelle. Vuoden 2008 finanssikriisi sai alkunsa yksityisen sektorin ylivelkaantumisesta ja kuplautuneesta asuntomarkkinasta. Kriisiin ajoi itseään vahvistava kierre velkarahan kasvattaessa sijoitusinstrumenttien ja asuntojen kysyntää ja sitä kautta arvoa. (Ahokas & Kannas 2009.)

Varallisuudenhoito on tärkeää elämän jokaisessa vaiheessa. Suunnitelmallinen talouskäyttäytyminen mahdollistaa elämän suurien ja haviteltujen hankintojen tekemisen, ilman elämänlaadun heikkenemistä. Tutkimus osoittaa, että tavoitteellinen säästäminen mahdollistaa sijoitustoiminnan. Näin ollen voidaan todeta, että varojen arvonnousu alkaa ja on osittain riippuvainen säästämisestä. Maailmantalouden heilahdellessa henkilökohtaisen vakavaraisuuden rooli nousee yhä tärkeämmäksi ja oma talousosaaminen jalustalle.

5.2 Reflektointi

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää suomalaisten taloudellista käyttäytymistä ja samalla kuvaamaan mahdollisimman realistinen kuva suomalaisten kotitalouksien varallisuudesta. Tutkimusasetelma on tehty kattavaksi kokonaisuudeksi, ja haastattelun kautta on pyritty vastaamaan kaikkiin tutkimuskysymyksiin ja aineistoa analysoitu tutkimuskysymysten kautta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimus on kokonaisuudessaan laaja ja monitasoinen. Yksityishenkilöiden varallisuuden määrää ja

muotoa on hankala määrittää samassa haastattelussa, jossa selvitetään yksilön mielipiteitä ja asenteita varallisuudenhoitoa kohtaan. Tutkimuksessa käytettyjen avointen kysymysten avulla saatiin kuitenkin kohderyhmältä paljon käytettävää tutkimusmateriaalia. Keskustelunomaisessa haastattelussa kysymyksiä ja vastauksia pystyi täydentämään tarvittaessa. Tutkimusmateriaalin litteroiminen ja analysointi tuotti odotettua enemmän hankaluuksia ja vei paljon aikaa.

Haastattelun vastauksista koottu tutkimusmateriaali on osaltaan luotettavaa, koska tutkimuksen kohteena ei ollut ammattitaitoa vaativa aihe, vaan keskivertosuomalaisen oma tietotaito ja varallisuuden tila. Kohderyhmä koottiin eri elämäntilanteissa ja taloudellisissa tilanteissa olevista suomalaisista, joka laajentaa tutkimuksen näkökulmaa verrattuna vain esimerkiksi opiskelijoille suunnattuun tutkimukseen. Haastatteluissa koettiin vaikeuksia saada validia tietoa ansainnasta sekä kuluista, sillä ne tiedot ovat monille hyvin henkilökohtaisia.

Viitekehysten muodostamisessa on pyritty käyttämään tuttuja ja luotettavia lähteitä. Suuri osa työn lähteistä ovat verkkolähteitä, joista osa on artikkeleita ja uutisia. Uutisten ja artikkeleiden luotettavuus on kyseenalainen, mutta kaikki teoria on pyritty tarkistamaan usean lähteen kautta. Muita käytettyjä lähteitä olivat kirjat, jotka loivat eniten pohjaa teorialle. Kirjojen avulla saatiin myös valittu näkökulma tutkimuksen toteutusta varten.

5.3 Validiteetti ja reliabiliteetti

Viitekehysten muodostamaa teoriaa ja tietoa suomalaisten talouden tilasta ja talouskäyttäytymisestä on tuettu työssä tehdyllä tutkimuksella. Tutkimus koostuu 20 haastattelusta joita on reflektoitu viitekehyksessä esiintyvään dataan. Kohderyhmä on pieni verrattuna Suomen väkilukuun, mutta se antaa suuntaa etenkin mielipiteiden kohdalta siihen, miten suomalaiset kokevat taloudellisten käyttäytymismallien toteutumisen omassa arjessaan. Tutkimuksen rakennevaliditeetti kärsii kuitenkin kohderyhmän pienestä koosta. Haastattelun kysymyksiin (liite 1) saadut vastaukset ovat valideja itsessään, koska ne korreloivat paljolti teoriaosuuden dataan. (Hiltunen 2018.)

Haastatteluissa pyrittiin olemaan vaikuttamatta vastauksiin, jotta tutkimustulokset eivät vinoutuisi ja heikentäisi tutkimuksen reliabiliteettiä. Tutkimus on helposti toistettavissa ja on oletettavaa, että tutkimustulokset olisivat lähes vastaavia jos tutkimus toistettaisiin,

koska aikaisempi teoria tukee tutkimustuloksia. Haastatteluiden ajankohta voi vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Haastattelut suoritettiin koronapandemian aikana, joka on vaikuttanut monien taloudelliseen tilanteeseen ja sitä kautta myös mielipiteisiin koskien taloutta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Lähteet

Ahokas, Jussi & Kannas, Olli 2009. Finanssikriisin taustalla yksityisen velan räjähdysmäinen kasvu. Kansantaloudellinen aikakauskirja – 105. vsk – 2/2009. <https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/images/stories/kak/kak22009/kak22009ahokas.pdf>. Luettu 30.10.2020.

Aktia. Rahastosäästäminen. <https://www.aktia.fi/fi/yritysassiakkaat/saasta-ja-sijoita/rahastot/rahastosaastaminen>. Luettu 6.11.2020.

Aulasmaa, Maarit 2019. Miten pääset kiinni ensiasuntoon? 5 vinkkiä asuntolainan oman rahoitusosuuden säästämiseen. <https://yle.fi/uutiset/3-10592058>. Luettu 16.10.2020.

Blomster, Henri 2018. 7 näkökulmaa – riski, tuotto ja tulos. <https://www.salkunrakentaja.fi/2018/02/riski/>. Luettu 27.10.2020.

Danske Bank 2020. Taloudellinen mielenrauha 2020. https://danskebank.fi/-/media/pdf/danske-bank/fi/fi/taloudellinen_mielenrauha_2020_v1,-d-0_.pdf?rev=3a0bfed46a9747a895627dc7e8365713&hash=151FE9077DA903670517557F85579764. Luettu 16.10.2020.

Finanssivalvonta 2020. Asuntolainat ja lainakatto. <https://www.finanssivalvonta.fi/kuluttajansuoja/kysymyksiä-ja-vastauksia/pankkipalvelut/asuntolainat-ja-lainakatto/>. Luettu 13.05.2020.

Finlex. Perustuslaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=perustuslaki>. Luettu 04.10.2020.

Havia, Pasi & Lappalainen, Ville & Rinta-Loppi, Antti 2014. Erilainen ote omaan talouteen-vapaus, onni ja hyvä elämä. Talentum, Helsinki.

Heikkilä, Timo 2019a. Helsingin pörssin 20 vuoden tuotto. <https://www.sijoittaja.fi/124139/helsingin-porssin-20-vuoden-tuotto-ja-johtopaatokset-tuottokehityksesta/>. Luettu 17.10.2020.

Heikkilä, Timo 2019b. Suomalaiset hamstraavat rahaa pankkitileille. <https://www.sijoittaja.fi/137306/suomalaiset-hamstraavat-rahaa-pankkileille/>. Luettu 16.10.2020.

Hiltunen, Leena 2009. Validiteetti ja reliabiliteetti. Jyväskylän yliopisto. http://www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf. Luettu 6.11.2020.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena, 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki.

Huovinen, Henri. Sijoittamisen aloittaminen – Suunnittele huolellisesti ensimmäinen osakekauppa. <https://www.salkunrakentaja.fi/2020/04/ensimmaisen-osakekaupan-eri-vaiheet-tarkastelussa/>. Luettu 5.10.2020.

Hänninen, Harri & Ripatti, Pekka 2007. Uudet metsänomistajat. TSS tutkimuksen tiedote. Luonnonvarakeskus.

Inderes 2017. Mitä velka on? <https://www.inderes.fi/fi/mita-velka#:~:text=Velka%20on%20velvoite%20velkaa%20ottaneelle,lainajaan%20ja%20velkaa%20ottavan%20v%C3%A4lill%C3%A4>. Luettu 9.11.2020.

Kela 2016. Kansaneläkkeen lajit. <https://www.kela.fi/kansanelake>. Luettu 20.10.2020.

Kela 2020. Opintolaina. <https://www.kela.fi/opintolainahyvitys-maara-ja-maksaminen>. Luettu 15.08.2020.

Keski-Heikkilä, Anni 2020. Suomessa eletään kaikkien aikojen sijoitusbuumia, ja osakesijoittajia on jo lähes miljoona – näillä konkarisijoittajien neuvoilla aloitat sijoittamisen. <https://www.hs.fi/talous/art-2000006633190.html>. Luettu 17.10.2020.

Koivisto, Tuomas 2020. Kotitalouksien velat ja rahoitusvarallisuus – molemmat ovat kasvaneet 2000-luvulla. <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/kotitalouksien-velat-ja-rahoitusvarallisuus-molemmat-ovat-kasvaneet-2000-luvulla/>. Luettu 19.08.2020.

Kuluttajaliitto 2014. Velkaopas. https://www.kuluttajaliitto.fi/wp-content/uploads/2016/02/Velkaopas_Kuluttajaliitto-%E2%80%93kopia.pdf.

Linna, Tuula & Leppänen, Tatu 2014. Ulosotto-oikeus 1: Ulosottomenettely. Talentum Media Oy, Helsinki.

Maanmittauslaitos. Kuka omistaa maatamme ja missä? <https://www.maanmittauslaitos.fi/ajankohtaista/blogi-kuka-omistaa-maatamme-ja-missa>. Luettu 14.10.2020.

Maaseuduntulevaisuus. Puun hinta. <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/palvelut/metsapalvelu/puun-hinta>. Luettu 14.10.2020.

Metsä Group. Hyvä metsänhoito palkitsee. <https://www.metsaforest.com/fi/Metsanhoito/hyva-metsanhoito-palkitsee/Pages/default.aspx#:~:text=Mets%C3%A4nhoito%20lyhent%C3%A4%C3%A4%20mets%C3%A4n%20kiertoaikaa%20ja,metsiemme%20terveytt%C3%A4%20ennaltaehk%C3%A4isem%C3%A4ll%C3%A4%20mets%C3%A4tuhojen%20synty%C3%A4>. Luettu 30.10.2020.

Minilex. Kulutusluotto. <https://www.minilex.fi/a/kulutusluotto-m%C3%A4ritelm%C3%A4>). Luettu 12.09.2020.

Morningstar 2013. Kauanko varojen tuplaaminen kestää?

<https://www.morningstar.fi/fi/news/107034/kauanko-varojen-tuplaaminen-kest%C3%A4%C3%A4.aspx>. Luettu 04.10.2020.

Mykkänen, Juri 2006. Tutkielmanteon tukisivut – Tutkimusongelma ja tutkimuskysymys. Yleisen valtio-opin laitos. Helsingin yliopisto.

<https://www.mv.helsinki.fi/home/jmykkane/tutkielma/index.html>. Luettu 29.10.2020.

Niskakangas, Tuomas 2019. Osakesäästötilien pitäisi muuttaa suomalaiset sijoittajiksi, ja nyt niitä voi avata – HS kokosi tilin plussat ja miinukset. <https://www.hs.fi/talous/art-2000006344002.html>. Luettu 17.10.2020.

Niskanen, Jyrki & Niskanen, Mervi 2007. Yritysrahoitus. 5. painos. Edita, Helsinki.

Noppee, Janne 2018. Aikuisopiskelijan mahdollisuudet hyödyntää opintolainaa.

Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/156350/Noppee_Janne.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 1.11.2020.

Nordea 2015. <https://www.nordea.com/fi/media/uutiset-ja-lehdistotiedotteet/News-fi/2015/2015-09-18-opintolainan-a-ja-o.html>. Luettu 09.09.2020.

Oikeus 2018a. Velkajärjestelyn edellytykset.

https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index/talous_ja_velkaneuvonta/velkajarjestely/velkajarjestelynhakeminen.html. Luettu 17.10.2020.

Oikeus 2018b. Velkajärjestelyyn hakeminen.

https://oikeus.fi/oikeusapu/fi/index/talous_ja_velkaneuvonta/velkajarjestely/velkajarjestelynhakeminen.html. Luettu 17.10.2020.

Oksanen, Markku 2015. Omistaminen: Käsité ja sisältö. <https://filosofia.fi/node/7097>. Luettu 04.10.2020.

Osuuspankki. Ensiasunnon ostajan opas.

<https://www.op.fi/henkiliasiakkaat/teemat/asuminen/ensiasunnon-ostajan-opas>. Luettu 13.05.2020.

Pantsu, Pekka 2019. MTK huolestui metsäomistuksen valumisesta "kasvottomille sijoittajille" – vaatii verohelpotuksia yksityisille metsänomistajille. <https://yle.fi/uutiset/3-11040602>. Luettu 19.10.2020.

Parviala, Antti 2019. Suomalaiset ovat velkaantuneet sellaista tahtia, että nyt on pakko tehdä jotain: työryhmä ehdottaa 170 000 euron velkakattoä keskituloiselle.

<https://yle.fi/uutiset/3-10998419>. Luettu 02.10.2020.

Piketty, Thomas 2010. Pääoma 2000-luvulla. 3. painos. Into kustannus, Helsinki.

Pörssisäätiö. Sijoituskoulu – Oppitunti 4: Hajauttaminen, eli miten alennat sijoittamisen riskiä? <https://www.porssisaatio.fi/sijoituskoulu/hajauttaminen/>. Luettu 10.10.2020.

Raha ja talous 2011. Korosta. <https://rahajatalous.wordpress.com/2011/02/15/korosta/>. Luettu 9.11.2020.

Rahoittaja 2016. Corona Capital – Oma pääoma vs. vieras pääoma. <https://rahoittaja.fi/oma-paaoma-vs-vieras-paaoma/>. Luettu 31.10.2020.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>. Luettu 13.10.2020.

Sethi, Ramit 2009. Savings Wishes In 20s, 30s, And 40s. <https://www.slideshare.net/ramit/savings-wishes-in-20s-30s-and-40s>. Luettu 21.04.2020.

Sijoittaja a. Aloita sijoittaminen – rahasto. <https://www.sijoittaja.fi/sijoittaminen/mihin-voi-sijoittaa/rahastot/>. Luettu 04.10.2020.

Sijoittaja b. Velkakirjat. <https://www.sijoittaja.fi/sijoittaminen/mihin-voi-sijoittaa/velkakirjat/>. Luettu 02.10.2020.

Sijoittaja c. Osakkeet. <https://www.sijoittaja.fi/sijoittaminen/mihin-voi-sijoittaa/osakkeet/>. Luettu 9.11.2020.

Sortter 2020. Pikavippikierre poikki – Miten eroon pikavipeistä ja veloista. <https://sortter.fi/blogi/artikkeli/eroon-pikavipeista/>. Luettu 20.10.2020.

Suomen Pankki 2019. Kotitalouksien sijoitukset kasvoivat vuoden 2019 ensimmäisellä neljänneksellä. <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/saastaminen-ja-sijoittaminen/tiedotehistoria/2019/kotitalouksien-sijoitukset-kasvoivat-vuoden-2019-ensimmaisella-neljanneksella/>. Luettu 18.10.2020.

Suomen pankki 2020a. Suomalaisten kotitalouksien talletukset kasvoivat yli 100mrd. euron. <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/saastaminen-ja-sijoittaminen/tiedotehistoria/2020/suomalaisten-kotitalouksien-talletukset-kasvoivat-yli-100-mrd.-euron/>. Luettu 17.10.2020.

Suomen Pankki 2020b. Kotitalouksien osakesijoitukset kasvoivat vuonna 2019. <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/saastaminen-ja-sijoittaminen/tiedotehistoria/2020/kotitalouksien-osakesijoitukset-kasvoivat-vuonna-2019/>. Luettu 17.10.2020.

Suomen Pankki 2020c. Kotitalouksien velkaantumisasaste ja korkorasitus Suomessa. https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/kuviopankki/rahoituksen-suhdannemittarit/yksityisen-sektorin-velkaantuneisuus-tai-velanhoitorasite/velkaantumisaste_ja_korkorasitus/. Luettu 26.09.2020.

Suomen pankki. Opi Taloudesta – Mitä raha on? <https://www.suomenpankki.fi/fi/opi-taloudesta/opi-taloudesta/mita-raha-on/>. Luettu 31.10.2020.

Talouselämä 2016. Kuinka monta tuntia suomalaiset tekevät viikossa oikeasti töitä? <https://www.talouselama.fi/uutiset/kuinka-monta-tuntia-suomalaiset-tekevät-viikossa-oikeasti-toita-tilastokeskukselta-yllattava-laskelma/a04b5fbd-ec31-390a-b5fb-8b895803def5>. Luettu 5.10.2020.

Talousviisas 2018. Hyvä Velka ja paha velka. Millaista velkaa kannattaa ottaa? <https://www.talousviisas.fi/hyva-velka-ja-paha-velka-millaista-velkaa-kannattaa-ottaa/>. Luettu 17.10.2020.

Tieteen termipankki 2020a. Oikeustiede:Korko. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:korko>. Luettu 22.07.2020.

Tieteen termipankki 2020b. Oikeustiede:palkka. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Oikeustiede:palkka>. Luettu 22.07.2020.

Tilastokeskus 2017. Kokoikaisten palkansaajien yleisin kuukausiansio 2500 euroa vuonna 2016. https://www.stat.fi/til/pra/2016/pra_2016_2017-09-21_tie_001_fi.html#:~:text=Tilastokeskuksen%20palkkarakennetilaston%20mukaan%20kokoikat%C3%B6t%C3%A4%20tekevien,mutta%20eiv%C3%A4t%20tulospalkkiot%20tai%20lomarahoja. Luettu 14.10.2020.

Tilastokeskus 2018. Kotitalouksien varallisuus 2016. https://www.stat.fi/til/vtutk/2016/vtutk_2016_2018-06-05_fi.pdf. Luettu 29.10.2020.

Tilastokeskus 2020a. Ulosottovelallisia 258 000 vuoden 2019 lopussa. https://www.stat.fi/til/uloa/2019/uloa_2019_2020-04-09_tie_001_fi.html. Luettu 17.10.2020.

Tilastokeskus 2020b . Tilastokeskuksen PxWeb tietokanta. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__oik__uloa/statfin_uloa_pxt_11q6.px/table/tableViewLayout1/. Luettu 18.10.2020.

Tilastokeskus a. Kulutusluotto. <https://www.stat.fi/meta/kas/kulutusluotto.html>. Luettu 09.09.2020.

Tilastokeskus b. Varianssi. <https://www.stat.fi/meta/kas/varienssi.html>. Luettu 16.03.2020.

Tilastokeskus c. Kiinteistö. <https://www.stat.fi/meta/kas/kiinteisto.html>. Luettu 2.10.2020.

Tilastokeskus d. Ulosottovelalliset ulosottopiireittäin, 2008–2019. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__oik__uloa/statfin_uloa_pxt_11q6.px/table/tableViewLayout1/. Luettu 17.10.2020.

Työeläke 2020. Yleistä työeläkkeestä. <https://www.tyoelake.fi/mika-tyoelake-on/>.
Luettu 12.10.2020.

Valtiokonttori 2020. Avattujen ASP-tilien lukumäärä.
<https://www.valtiokonttori.fi/tilastot-ja-raportit/tilastoja-rahoitus-ja-lainapalveluista/#2be85c16>. Luettu 16.06.2020.

Valtiokonttori. ASP-säästäminen ja ASP-laina.
https://www.valtiokonttori.fi/palvelut/rahoitus-ja-lainapalvelut/asp-saastaminen-ja-asp-laina/#asp-saastaminen_asp-tili. Luettu 9.11.2020.

Vero 2018. Kiinteistöjen arvostaminen kiinteistöverotuksessa.
<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48219/kiinteistojen-arvostaminen-kiinteistoverotuksessa/#2.5-erityisalueet>. Luettu 30.10.2020.

Veronmaksajat 2020. Vapaaehtoinen eläkevakuutus.
<https://www.veronmaksajat.fi/Sijoittaminen/Vapaaehtoinen-elakevakuutus/#bdaa321b>.
Luettu 15.10.2020.

Virtanen, Pekka 2006. Asutustoiminta itsenäisessä Suomessa, Maankäyttö 1.
http://www.maankaytto.fi/arkisto/mk106/mk106_895_virtanen.pdf. Luettu 9.10.2020.

Visma. Osake – Mikä on osake? <https://www.visma.fi/epasseli/kirjanpidon-sanakirja/o/osake/>. Luettu 29.08.2020.

Wikipedia 2018. Capital Assets Pricing -malli.
https://fi.wikipedia.org/wiki/Capital_Asset_Pricing_-malli. Luettu 27.10.2020.

Liite 1

Haastattelupohja

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia suomalaisten vaurauden tilaa, tarkastelemalla suomalaisten omistuksia ja velkaa. Tutkielma jakaa omistukset reaaliomaisuuteen, likvideihin varoihin ja sijoitusinstrumentteihin. Vaurauden tilan lisäksi työssä tutkitaan suomalaisten asenteita säästämistä, sijoittamista, omistamista ja velkaa kohden elämän eri vaiheissa. Haastattelun avulla kartoitetaan yleisimpiä säästökohteita ja -tapoja sekä mitä varten suomalaiset ottavat velkaa.

Haastateltavat ovat jaettu neljään eri kategoriaan, joita ovat:

- Opiskelija
- Nuori (perheetön) työssäkäyvä/työtön
- Perheellinen työssäkäyvä/työtön
- Eläkeläinen

Kaikille haastateltaville on suunnattu 10 samaa kysymystä ja kategoriasta riippuen, muutama tarkentava kysymys.

Alla yhteiset kysymykset:

1. Ikä
2. Koulutus ja työtilanne
3. Siviilisääty
4. Asutko vuokralla vai omistusasunnossa?
5. Omistusasujalle, onko asuntolainaa?
6. Omistusten ja velan suhde? Mihin lajeihin omistukset jakautuvat? Entä velka?
7. Mielpide velan ottamisesta? Millaisia tuntemuksia velka sinussa herättää?
8. Mistä sinun sijoittaminen sai alkunsa?
9. Keskimääräiset kuukausimenot?
10. Onko sinulla nyt tai joskus ollut ASP-tili?

Opiskelijoille ja nuorille haastateltaville tarkennetut kysymykset:

1. Koetko tavoitteellisen säästämisen/sijoittamisen tärkeäksi?
2. Säästätkö tai sijoitatko itse/Jääkö rahaa säästettäväksi?
3. Koetko sijoittamisen vaikeaksi?
4. Mihin tahtoisit säästää, tai säästät jo?

Perheelliselle haastateltavalle tarkennetut kysymykset:

1. Jääkö pakollisten menojen jälkeen rahaa säästettäväksi?
2. Onko sijoittaminen vaikeampaa lasten saannin jälkeen?
3. Koetko tavoitteellisen säästämisen/sijoittamisen tärkeäksi?
4. Mihin haluaisit säästää nyt tai mihin säästät jo?

5. Tuntuuko sijoittaminen vaikealta yleisesti?
6. Asioita joihin on täytynyt säästää elämässä?

Eläkeläiselle haastateltaville tarkennetut kysymykset:

1. Oletko säästänyt/sijoittanut elämäsi aikana?
2. Koetko tavoitteellisen säästämisen/sijoittamisen tärkeäksi?
3. Sijoitatko jälkikasvulle?
4. Koetko käyttäneesi rahaa järkevästi?
5. Mihin haluaisit säästää nyt tai mihin säästät jo?
6. Asioita joihin on täytynyt säästää elämässä?

Haastattelut suoritetaan keskustelunomaisesti kasvotusten tai puhelimen välityksellä.